פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע—זעה 7-טע זייט

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 8 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 87 | Łódź, Czwartek 16 kwietnia 1931 r. | נייַנטער יאהרגאנג | לאדז, דאנערשטאג, כ"ט ניסן תרצ"א | № 87

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 71=224

פעראיין פון קרעדיטארען

איז געגרינדעט געווארען דורך די, וועלכע ס'קומט געלד אין דער האנדעלס-באנק

ביז איצט האבען זיך פערשריבען 150 קרעדיטארען, וועלכע ס'קומט איבער 3 מיליאן זל.

מעגליכקייט. אז די וקלאדען זאלען אויסגעצאלט ווערן

נעכטען אין אוונט איז פארגעקומען אַ זיצונג פון דער שטענדיגער קאמיסיע פון די קרעדיטארען פון דער לאדזער האנדעלס-באנק. נאך אַ דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען זיך צו קאנסטיטואירען אלס ארגאניזאציאנס - קאמיטעט פון אַ פעראיין פון די קרעדיטארען מיט ד ירעכט פון אַ יורידישער פערזאן. ס'האבען זיך שוין פערשריבען 150 קרעדיטארען, וועלכע מאהנען זיך ביי דער האנדעלס-באנק אַ סומע פון איבער 3 מיליאן זל. ס'פערשרייבען זיך כסדר פרישע קרעדיטארען נישט באר פון לאדז, נאר פון דער גאנצער פראווינץ און אויך פון דאנציג.

אין די נאהענטסטע טעג וועט פארקומען אַן אַלגעמיינע פערזאמלונג פון די קרעדיטארען כדי צו אינפארמירען וועגען אלע איינצעלהייטען פון דעם באנקראט, וועגען צושטאנד פון די אונטערהאנדלונגען אוי וועגען די ווייטערדיגע שריט, וואס דארפען אנגענומען ווערען.

אַ דעלעגאט פון ארגאניזאציאנס - קאמיטעט פאהרט די נאהענטסטע טעג ארויס אין די שטעט, וואו ס'זענען געווען אפטיילונגען פון דער באנקראטירטער האנדעלס-באנק, כדי צוצוקאאפטירען פארשטעהער פון די קרעדיטארען צום ארגאניזאציאנסקאמיטעט, כדי געמיינזאם צו פיהרען די אקציע.

דער סעקרעטאריאט פון קאמיטעט געפינט זיך אויף פיעטריקאווער 86 ביי זשאדיעוויטש, טעלעפאן 27-138.

* * *

אונזער ווארשאווער קארעספאנדענט טעלעפאנירט אונז. אין די ווארשאווער אפיציעלע קרייזען האט מען היינט פערזיכערט, אז נאך אַ קאנפערענץ פון פארשטעהער פון דער באנקראטירטער לאדזער האנדעלס-באנק אין פינאנץ-מיניסטעריום, איז געקומען צו אַ הסכם, אז דאס פינאנץ-מיניסטעריום וועט העלפען, אז די באנק זאל קענען אויסצאהלען די וקלאדען, וועלכע בעטרעפען 5 מיליאן זלאטיס.

מאקסים גארקי קומט קיין ווארשא

סאוויעטישע אמבאסאדע מאכט הכנות צו דער אויפנאהמע

ווארשא, 15 (טעלעפאניש פון אונזער קאררעספאנדענט). היינט איז אנגעקומען אַ ידיעה, אז קיין ווארשא קומט דער בעריהמטער רוסישער שרייבער מאקסים גארקי. די סאוויעטישע אמבאסאדע מאכט שוין אלע הכנות אויפצונעהמען דעם גאסט. ס'זענען איינגעלאדען געווארען פוילישע און יודישע שריפטשטעלער צו דער אויפנאהמע.

שטראפען פון פערלעגענע שטייערען

זאלען געשענקט ווערען דעם 3 מאי

ווארשא, 15 (טעלעפאניש) ווי מען גיט איבער גרייט די רעגירונג צו אַן אמנעסטיע, וועלכע וועט ארויסגעגעבען ווערען אין טאג פון נאציאנאלען יום-טוב דעם 3 מאי. די אמנעסטיע זעהט נישט פאר קיין שום אמנעסטירונג פון פאליטישע אדער קרימינעלע פערברעכער. דאגעגען וועלען געשענקט ווערען אלע שטראפען פון פערלעגענע שטייערען.

א בונט אין סטודזשעניעץ

האבען ארגאניזירט די דארטיגע „איינוואוינער"

ווארשא, 15 (טעלעפאניש פון אונזער קאררעספאנדענט). נעכטען ביי טאג האט אויסגעבראכען אַ בונט צווישען די יונגלעך, וואס געפינען זיך אין אויסבעסערונגס-הויז אין סטודזשיניעץ. דער בונט איז אויסגעבראכען צוליב דעם, וואס מ'האט אויפ'ן בעפעהל פון פראקוראר, אוועקגעפיהרט קיין לאדז אין טורמע איינעם פון די יונגלעך זענאן דעמבאווססקי. די יונגלעך האבען אויסגעהאקט די שויבען, צובראכען די טישען און געפעס. די ארדנונג איז צוריקגעשטעלט געווארען. דער אנפיהרער פון בונט, דער 18-יעהריגער אדאם וואינאראווסקי איז אנטלאפען.

געוו. בריסקער ארעסטאנט פאר'ן געריכט

גרויסער פאליטישער פראצעס געגען געוו. אוקראינישען דעפוטאט לישטשינסקי

פראקוראר פאדערט אויסצושליסען פון קאמפלעט 3 יודישע געשוו. ריכטער

לעמבערג, 15 (טעלעפאניש). היינט האט זיך אין לעמבערג פאר'ן געריכט פון געשוואוירענע ריכטער אנגעהויבען דער גרויסער פראצעס, געגען געוועזענעם דעפוטאט פון דער אוקראינישער פארטיי „אונדא", איוואן לישטשינסקי. ווי בעקאנט געהער לישטשינסקי צו איינעם פון די ארעסטאנטען, וועלכע זענען געזעסען אין דער בריסקער פעסטונג.

דער בעשולדיגונגס-אקט ווארפט פאר לישטשינסקי, אז ער האט אויף פערשידענע מיטינגען גערופען אפצורייסען אוקראינא פון פוילען און שאפען אַן אונאפהענגיגע אוקראינישע מלוכה. צו דעם צוועק, האט לויט לישטשינסקיס רעדעס, „אונדא" זיך געדארפט פעראייניגען מיט „סעלראב" און קאמוניסטען. דער אנגעקלאגטער האט געזאלט אנרופען די פאליאקען — אויסלענדער. ווייטער האט ער געזאלט זאגען, אז ווען די אוקראינער וועלען עראבערען זייער לאנד וועט ער זיך נישט דארפען שעהמען ווי ביז איצט, וואס ער איז אַ דעפוטאט פון פוילישען סיים און מוז דארט גערען פויליש.

דער אנגעקלאגטער האט אין זיין ערשטער ערקלערונג געזאגט, אז ער געהערט צו דער אוקראינישער פארטיי „אונדא" אוי איז פאר אַ גרויסער פרייע פעראייניגטע אוקראינא.

דאס געריכט איז צוגעטרעטען אויסצוהערען די עדות.

* * *

דער פראצעס האט ארויסגערופען אַ גרויסע פעראינטערעסירונג. דער זיצונגס-זאל איז איבערפול. ס'זענען ארויסגערופען געווארען 115 עדות.

ביים ווארפען דעם גורל וועגען בעשטימען די 12 געשוואוירענע ריכטער איז געשעהען פאלגענדער אינצידענט. דער פראקוראר, וועלכער האט דאס רעכט אויסצושליסען מיטגלידער פון קאמפלעט - געשוואוירענע, האט געפאדערט אויסצושליסען 3 יודען. דאס געריכט איז נאכגעקומען דעם פארלאנג.

DR.

FELIKS BORNSTEIN

(אקושער און פרויען-קראנקהייטען)

נעהמט אן יעדען טאג פון 3–7 נאכמיטאג.

צוליב דער ענדערונג פון די נעמען פון די גאסען איז יעצט די אדרעס Śródmiejska 29 (נעבען גדאנסקא, פריהער צעגעלניאנא 4), טעל. 134-90.

Dr. med.

Gustawa ZAND-TENENBAUMOWA

פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע

האט זיך איבערגעטראגען

אויף פעטריקאווער 109

טעלעפאן 220-25 — נעמט אן פון 12–1 3–5

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען, מיטוואך פארטאגס געשטארבען און אין דעמועלבען טאג צו קבורה געקומען מיין ליבער מאן, אונזער הייסגעליבטער און אונפערגעסליכער פאטער, גרויספאטער, שוויגערפאטער, ברודער און אנקעל

לאהן

ב"ר נ"ע צבי הערש מיכאל ז"ל

חתן ר' יהושע העשל ז"ל גרינבערג

(אין עלטער פון 66 יאהר)

וועגען וואס עס טיילען מיט אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

2300

Dnia 14 kwietnia r. b. rozstał się z tym światem po długich i ciężkich cierpieniach nasz długoletni pracownik

b. p. MAKS BARG

W Zmarłym tracimy sumiennego pracownika, po którym pamięć na zawsze pozostanie wśród nas

Dyrekcja Główna Łódzkiego Banku Depozytowego, Sp. Akc.

די נייע שפאנישע רעפובליק

דער המון יובעלט. — די מאנארכיסטען ענטלויפען. — דער קעניג ארויסגעפאהרען קיין ענגלאנד. — ארעסטירט דעם גען. בערענגער. — פולע פאליטישע אמנעסטיע

מאדריד, 15 (לויט היינט אנגעקומענע דעפעשען). די אבדיקאציע פון שפאנישען קעניג איז געקומען נאך א גאנצע רייה דראמאטישע מאמענטען אינדערפריה איז נאך דער קעניג אלפאנס געווען ענטשלאסען צו קעמפען וועגען טראן, און אפילו איינפיהרען אויפסניי די דיקטאטור, כדי צו

ראטעווען די מאנארכיע

די רעפובליקאנער בעוועגונג אויף דער פראווינץ האט זיך אבער געשטארקט מיט יעדען מאמענט.

אין בארצעלאנא, סעווילא, וואלענציי און אין אנדערע גרויסע שטעט איז פראקלאמירט געווארען די רעפובליק. דער פולקאווניק מאציא האט פראקלאמירט די אונאפהענגיגקייט פון דער קאטאלאנישער רעפובליק.

אונטערן דרוק פון די דאזיגע ידיעות, האט דער קעניג נאך א קאנפערענץ מיט זיינע פערטרויאונגס לייט

בעשלאסען צו אבדיקירען

אפילו דער פלאן צו ראטעווען די דינאסטיע, דורך אפטרעטען דעם טראן דעם קראנקען זוהן פון קעניג אלפאנס, האט זיך ארויסגעשטעלט פאר נישט אויספיהרבאר. דאן איז פארגעקומען א קאנפערענץ מיט די רעפובליקאנער פיהרער זאמארא און מאורא און ס'איז צונויפגעשטעלט געווארען דער אבדיקאציע־דאקומענט.

3 א זייגער מיט 15 מינוט האט דער קעניג דעם דאקומענט אונטערגעשריבען. נאך 231 יאהר רעגירען האט די בורבאנער דינאסטיע פערלוירען די מאכט.

דער אלטער פרעמיער אדמיראל אזנאר איז דאן אוועק צו זאמארא און איהם איבערגעגעבען די רעגירונג. זאמארא האט צונויפגערופען די צייטווייליגע רעגירונג.

דער ערשטער רעגירונגס־אקט איז געווען די

פולשטענדיגע פאליטישע אמנעסטיע

צו די טורמע־דירעקציעס איז גלייך ארויסגעשיקט געווארען טעלעגראפישע בעפרייאונגס - בעפעהלען. די גובערנאטארען האבען איבערגעגעבען די מאכט די פרעזעסען פון די געריכטען.

נאך דער אבדיקאציע האט זיך צונויפגעזאמעלט דער גאנצער קעניגליכער הויף, אלע משרתים און יוצא משרתים און מ'האט זיך אנגעהויבען געזעגענען. ס'האבען זיך אפגעשפילט דראמאטישע סצענעס.

דערוויל האט דער המון אין דער הויפט - שטאט געיובעלט גרויסע מאניפעסטאציעס האבען געזונגען רעפובליקאנישע לידער און געשריגען: „זאל לעבען שפאניען", „זאל לעבען די רעפובליק".

4 א זייגער נאכמיטאג האט שוין אין ראטהויז געפלאטערט די רויט־געל־לילא רעפובליקאנישע - פאהן. ס'האבען זיך געהערט אויסגעשרייען לכבוד די צום טויט־פער'משפט'ע רעוואלוציאנערע אפיצירען. האלב 5 איז די רעפובליקאנער פאהן אויסגעהאנגען געווארען אויף דער געביידע פון איבערן־מיניסטעריום. 9 א זייגער אין אוונט האט פון באלקאן גערעדט צו די פערזאמעלטע דער צייטווייליגער פרעזידענט זאמארא.

נעבען די רעפובליקאנישע פעהנער האבען אין פיל ערטער

די סאציאליסטען ארויסגעהאנגען רויטע פעהנער

דער המון האט פערניכטעט די מאנארכיסטישע דענקמעלער, פערברענט די פארטרעטען פון דער קעניגין איזאבעלא און דעמאנסטרירט אין דער גאס פון פרימא־דע־ריווערא.

דער אבדיקירטער קעניג אלפאנס האט בעקומען א בעפעהל נאך אין פערלויף פון דינסטאגדיגען טאג צו פערלאזען שפאניען. ער האט געשטעלט 2 בעדינגונגען, ס'זאל איהם געזיכערט ווערען דאס פריוואט־פערמעגען און ער זאל געזעגענט ווערען מיט מיליטערישער פאראד. דער קעניג איז ארויסגעפאהרען אהן דער פאמיליע אין דער בעגלייטונג פון זיינע נאהענטסטע פריינד. דער קעניג פאהרט דורך פאריז קיין לאנדאן. ער וועט וואוינען אין שלאס קינסינגטאן, וואו ס'וואוינט איצט די מוטער פון דער שפאנישער קעניגין.

פאר'ן ארויספאהרען האט דער קעניג אויסגעארבייט א מאניפעסט צום פאלק, וועלכער וועט ערשט היינט פערעפענטליכט ווערען. די קעניגליכע פאמיליע איז ערשט היינט ארויסגעפאהרען אויף קיין לאנדאן. פיל אנגעזעהענע מאנארכיסטען ענטלויפען קיין פראנקרייך. די רעגירונג האט ארויסגעגעבען א בעפעהל, אז זיי זאלען צוריקקומען אין לאנד, דאגעגען קומען צוריק אלע פאליטישע עמיגראנטען, צווישען וועלכע ס'געפינען זיך אויך עטליכע איצטיגע מיניסטארען, דער רעוואל[illegible]ער מאיאר פראנקא איז שוין צוריקגעקומען קיין שפאניען.

די סאציאליסטען האבען ארויסגעגעבען אן אויפרוף מיט אלע מיטלען צו שיצען די רעפובליק.

די נייע רעגירונג האט ארויסגעגעבען א רייה דעקרעטען, וועלכע רופען פערשידענע דיפלאמאטישע פערטרעטער פון אויסלאנד. ס'זענען

צוריקגערופען געווארען די אמבאסאדארען

פון בערלין, לאנדאן און אין דער ערשטער רייה פון פאריז, וואו ס'איז געזעסען דער אינטימסטער פריינד פון געוו. קעניג. דער בעקאנטער דיפלאמאט קוויניאנעס דע לעאן. זיין ארט וועט פערנעהמען דער רעפובליקאנער מאראנאן.

דער פרעמיער פון דער פארלעצטער רעגירונג אין שפאניען גענעראל בערענגער איז ארעסטירט געווארען. די גאנצע וועלט־פרעסע רעדט זעהר לעבהאפט ארום די געשעהענישען אין שפאניען.

אוקראאינישע אנקלאגע ווערט היינט בעטראכט

דורכ'ן „קאמיטעט פון דריי"

גענף, 15 (טעלעפאניש) היינט דאנערשטאג קומט פאר די ערשטע זיצונג פון „קאמיטעט פון דריי", וועלכער איז אויסגעוועהלט געווארען דורך דער פעלקער־ליגע צו בעטראכטען די אנקלאגע פון די אוקראאינער געגען פוילען.

פערשפילט 150 טויזענד זלאטיס

האט א ווארשאווער אינזשיניער אין צאפאט

דאנציג, 15 (ספ. טעל.) קיין צאפאט איז געקומען אין קאסינא א ווארשאווער אינזשיניער ט. ז., וועלכער האט זיך אוועקגעזעצט שפילען אין רולעטקע. אין פערלויף פון 2 טעג האט ער פערשפילט זיין גאנץ פערמעגען, וועלכעס איז בעשטאנען פון 150 טויזענד זל.

הונגער-שטרייק פון יודישע ארעסטאנטען

אין א טשעכישער טורמע

פראג, 15 (יט"א טעלעגראפיש).

24 יודישע ארעסטירטע האבען ערקלערט א הונגער־שטרייק, ווייל מ'האט אפגעשאפט פאר זיי דאס כשר עסען. די פעראדנונג איז ארויסגעגעבען געווארען, ווייל מ'האט אין טורמע געשמוגעלט פער באטעגע זאכען.

די לייטונג פון דער טורמע האט ערקלערט, אז אויב דער הונגער־שטרייק וועט זיך פערציהען וועט זי אנווענדען קינסטליכע בעשפייזונג פון די ארעסטירטע.

אנגעקומען ידיעות וועגען פראפ. אהרוני פון סירישן מדבר

ירושלים, (יט"א) דער שטעלפערטרעטער פון אוניווערסיטעט־קאנצלער ד"ר שלעזינגער האט דערהאלטען א בריף פון בעקאנטען זאאלאג און פראפעסאר פון העבראישען אוניווערסיטעט ד"ר אהרוני, וועלכער איז מיט עטליכע חדשים צוריק אפגעפאהרען מיט זיין פרוי אויף א ווירטשאפטליכער עקספעדיציע. ווי בעקאנט, איז דער ישוב געווען בזאונרוהיגט מיט'ן גורל פון פראפ. אהרוני, פון וועמען עס איז א לענגערע צייט נישט געווען קיין ידיעות.

נאכ'ן פערענדיגען זיינע פארשונגען אין מדבר איז פראפ. אהרוני אנגעקומען קיין קיריאטען.

צוליב א מיספערשטענדניש

זענען ערמארדעט געווארען די דריי יודישע ארבייטער

ירושלים, 15 (יט"א טעלעגראפיש) ווי יט"א דערוואוסט זיך האלט די פאליציי, אז דער מארד איבער די יודישע ארבייטער אין יאזשור טראגט נישט קיין פאליטישען כאראקטער. דאס איז פארגעקומען צוליב אן'אינערליך אראבישען שטרייט און די יודישע ארבייטער זענען אנגענומען געווארען פאר אראבער.

—:O:—

אין רוסלאנד איז מען צופרידען

מיט דעם אפמאך מיט די דייטשע אינדוסטריעלער

מאסקווא, 15 (טו) די ידיעות וועגען דעם, אז ס'איז געשלאסען געווארען דער אפמאך מיט די דייטשע אינדוסטריעלער וועגען די ליפערונגען, האט אין רוסלאנד ארויסגערופען גרויס צופרידענהייט. ביאלאקאוו איז געקומען קיין מאסקווא, כדי אפצוגעבען א בעריכט וועגען זיינע אונטערהאנדלונגען.

וואו וועלען פארקומען ווייטערדיגע אונטערהאנדלונגען

פון דער יודישער אגענץ מיט דער ענגלישער רעגירונג

לאנדאן, 15 (טעלעגראפיש) אין צוזאמענהאנג מיט'ן אפלעגען די אונטערהאנדלונגען צווישען דער רעגירונג מיט די פערטרעטער פון דער יודישער אגענץ האלט מען אין די היגע רעגירונגס־קרייזען, אז די אונטערהאנדלונגען דארפען בשום אופן נישט פארקומען אין ירושלים, ווי ס'פארלאנגט די אראבישע פרעסע, נאר אין לאנדאן.

לאנדאן, 15 (יט"א טעלעגראפיש) אהער זענען אנגעקומען צו די אונטערהאנדלונגען מיט דער רעגירונג די מיטגלידער פון דער פאליטישער קאמיסיע ביי דער יודישער אגענץ, וועלכע זענען נישט געווען אינפארמירט, אז די אונטערהאנדלונגען ווערען אפגעלעגט.

דעפוטאט גרינבוים, מאצקין א. אנד. האבען אפגעהאלטען א בעראטונג.

דעמאנסטראטיווע דימיסיע פון מיניסטער שטראסבורגער

דעם הויך־קאמיסאר פון דער פוילישער רעגירונג אין דאנציג

דאנציג, 15 (ספ. טעל.) דער פוילישער הויך־קאמיסאר אין דאנציג מיניסטער שטראסבורגער האט היינט איבערגעגעבען דער פוילישער רעגירונג א ביטע וועגען דימיסיע, זיין שריט מאטיווירט דער מיניסטער דערמיט וואס איז איהם אונמעגליך געווארען צו בעשיצען די פוילישע בעפעלקערונג אויפ'ן שטח פון דער פריי־שטאט בנוגע די נאציאנאליסטישע פאקטארען.

היינט איז מיניסטער שטראסבורגער געקומען קיין ווארשא, מארגען וועט קומען קיין ווארשא דער הויך־קאמיסאר פון דער פעלקער־ליגע אין דאנציג גראף גראוויא.

מיג. שטראסבורגער איז היינט בייטאג אויפגענומען געווארען דורך דעם אויסערן־מיניסטער זאלעסקי און וויצע־מיניסטער בעק.

קאנפערענץ פון „ברית טרומפלדור" אין דאנציג

דאנציג, 15 (יט"א טעלעגראפיש).

5 אויף דער קאנפערענץ פון ברית טרומפעלדאר איז שארף קריטיקירט געווארען די „הסתדרות". ס'איז בעשלאסען געווארען צו פערשטארקען די הגנה.

דער לעהרער - שטרייק אין א"י

ירושלים, 15 (יט"א טעלעגראפיש) אין צוזאמענהאנג מיט'ן לעהרער שטרייק איז פארגעקומען א זיצונג פון ועד לאומי. דער ועד לאומי האט אויפגעפאדערט די לעהרער צו ליקווידירען דעם שטרייק און זיך געווענדעט צו דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ, אז זי זאל זיך בעמיהען געפונען אן'אויסוועג פון דער געשאפענער לאגע.

מרעכענט, אז דער קאנפליקט וועט היינט — מארגען ערלעדיגט ווערען.

אפגעברענט דער פאלאץ

פון דער אמעריקאנישער אמבאסאדע אין בערלין

בערלין, 15 (טו) אין נייעם בנין פון דער אמעריקאנער אמבאסאדע אין בערלין איז אויסגעבראכען א גרויסע שרפה, וועלכע האט פערניכטעט די גאנצע איינריכטונג פון אמעריקאנער האנדעלס־אטאשע און פון גראף הענקעל־דאנערסמארק.

די דאזיגע געביידע האט די אמער קאנער אמבאסאדע ערשט נישט לאנג געבויט פאר 8 מיליאן מארק, און מ'האט דארט אנגעהויבען איינצוארדנען די אמבאסאדע און די וואוינונגען פאר די דיפלאמאטען.

די סיבה פון דער שרפה איז נישט בעקאנט, די פאליציי האט אנגעהויבען אן ענערגישע אויספארשונג.

דער דיסעלדארפער מערדער

האט איצט רחמנות אויף זיינע קרבנות

דיסעלדארף, 15 (או) דער דריטער טאג אין פראצעס פון דיסעלדארפער וואמפיר קומט פאר ביי אפענע טירען, אויף פערשידענע פראגען האט קירטען געענטפערט, אז ער האט איצט נישט גאר רחמנות מיט זיינע קרבנות, נאר בעדויערט אויך שטארק זיינע בלוטיגע טאטען, ער איז אבער מודה, אז ביים אויספיהרען זיינע פערברעכענס האט ער קיין שום רחמנות אויף זיינע קרבנות נישט געהאט. דער דאקטאר מעערבעק ערקלערט, אז דאס מיידעלע קריסטינע קליין איז נישט פערגוואלדיגט געווארען פאר דער דערמארדונג. דאן זענען נאך אין פאל קריסטינע קליין אויסגעהערט געווארען א גאנצע רייה עדות.

דער קרימינאל־ראט מאמבערג האט געשילדערט ווי אזוי קירטען האט אויסגעפיהרט זיינע לעצטע פערברעכענס און ווי אזוי ער איז ארעסטירט געווארען. ווי בעקאנט האט א יונגע מיידעל בוטליק, וועלכעס איז בעפאלען געווארען דורך קירטענען, געשריבען א בריף צו איהרס א פריינדין, אז זי האט געהאט א צוזאמענשטויס מיט א מאן, וועלכער איז מעגליך דער דיסעלדארפער מערדער, דורך דעם בריף און דורכ'ן אויסהערען קירטענס פרוי איז די פאליציי געקומען אויף די ריכטיגע שפור פון דעם וואמפיר.

דער קרימינאל־קאמיסאר רייבעל האט געגעבען ערקלערונגען, ווי אזוי קירטען האט זיך דאס ערשטע מאל מודה געווען אין זיינע פערברעכענס. קירטען איז געווארען בלאס ווי א טויטער. איינציגווייז איז ער אבער געקומען צו זיך און האט געבוי דערצעהלט וועגען זיינע פערברעכענס.

נאך א קורצער פויזע האט דער פארזיצער מיטגעטיילט, אז ער האט בעוויזיגט פון זאל 2 זשורנאליסטען, וועלכע האבען געמאכט פאטאגראפיעס אין זאל.

פרוי קין האט דערצעהלט, ווי אזוי זי איז בעפאלען געווארען דורך דעם מערדער. ס'ווערען ווייטער אויסגעהערט די עדות.

פון 24 טען אפריל האלט איך מיך אויף
ביי ד"ר שוויג, זאוואדזקא 6
כדי איינצופאסען און אויספערטיגען דירעקט לויט דער נאטור
קינסטליכע
מענשען־אויגען
פאר די פאציענטען.
Carl Müller
אויגען־קינסטלער, יענא.

1000-טער זל.
קען יעדערער פערדינען דורך א לייכטע בעקוועמע פאבריקאציע. פראקטישע רעצעפטען אין יודישער שפראך. פראספעקטען ווערען ארויסגעשיקט ביים־בייגעבן 50 גר. פאסט־מארקעס, אדרעס:
Biuro Ogłoszeń
L. Jutana, Wilno dla
D-ra chemji.

לאדז. 16 אפריל 1931

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז 16 אפריל 1931

דער טעראר פון די אראבער

די אראבער אין ארץ־ישראל ווילען אפנים אויסמיידען דעם גלייכען וועג פון טרעפען זיך מיט יודען פנים אל פנים אויף שלום־אונטערהאנדלונגען אנשטאט דעם פאלען זיי אן פון הינטען, מארדעווען און צינדען אונטער. די לעצטע שרפה אין תל־אביב איז לויט'ן פערנעהם נאך שוידערליכער, ווי די דריי־פאכע הריגה הינטער חיפה.

אבער דער כאראקטער פון די דאזיגע אנפאלען איז שטארק געראטען אין די אמאליגע רוסישע פאר־גראמען אויף יודען. געגאנגען איז מען מיט'ן לא־זונג פון שלאגען די עקספלאאטאטארען, די בלוט־זויגערס, און געפאלען זענען די קלעפ אין די ארי־מע קווארטאלען פון פאדאל, מאלדאוואנקע, כאנאי־קעס וכדומה.

אויך די אראבער ווילען שלאגען דעם ציוי־ניזם, וועלכער איז ווייט פון זייער דערגרייכונגס־ספערע, איז אלע לענדער פון דער יודישער דיא־ספארא און זיי שלאגען פאקטיש די א״י־יודען, וועלכע זיצען בשלום אויף זייערע ערטער און פיה־רען נישט קיין פאליטיק.

אמת, די איבערדערמאהנטע פאגראם־לאזונגען זענען געווען פאלשע, צוגעטראכטע, כדי צו פער־דעקען דעם אמת'ן מיין: צו צוקלאפען די רעוואָ־לוציע. האבען זיי טאקע איב'ם דאזיגען פרט דער־גרייכט דעם היפוך: די רעוואלוציע איז נאך מעהר פערשטארקט געווארען און האט סוף כל סוף דער־בראכט צו דער מפלה פונ'ם צאריזם, דאס איז נישט קיין צופאל, נישט קיין קאפריז, נאר א געזעץ פון דער נאטור.

און די אראבער האבען זיך שוין געקענט איי־בערצייגען אז מיט זייערע אנפאלען דערגרייכען זיי נישט דעם ציל.

די טרויעריגע געשעהענישען פון פאר צוויי יאהרען האבען צענפאכיג פערשטארקט אין דער וועלט דעם ציון־סענטימענט, און האבען אויך אין דער פאליטיק, נאך פערשידענע זיגזאגען, ארייגגע־פיהרט די ציון־בעוועגונג אין א ברייטערען און זי־כערען פארוואסער.

דער הויפט־זינען פונ'ם דערפאלג בעשטעהט דערין, וואס די ציון־פראגע איז שוין נישט צו־שוואומען ווי געווען, אין דער אהן'סופקייט, נאר זי שטעהט סיי פאר דער ענגלישער רעגירונג, סיי פאר'ן פעלקער־בונד, ווי א קאנקרעטע פראבלעם, וואס פאר־דערט א באלדיגע פראקטישע לעזונג: אויב די בעוועגונג איז פריהער געווען אין דער מדבר, שטעהט זי איצט פאר'ן טויער פון דעם לאנד אויב זי איז, ווי קאלאמבוס, געשוואומען אין אנ'אהן־ברעניגען ים, האט זי איצט דערזעהן די קאנטורען פון דער באהענטער ערד. דאס איז א גרויסע היסטארישע דערגרייכונג, וואס ווערט אבסאלוט נישט פערמינערט דורכדעם, וואס די התחלה זעהט אויס קליין...

אט קעגען דער דאזיגער גרויסער דערגריי־כונג זענען טאקע געווענדעט די דעמאנסטראטיווע ארויסטריטען פון די אראבער וועלכע ווילען דער־מיט פאראליזירען די נייע אקציע אין איהר זוימען.

וועט אבער דער רעזולטאט זיין פונקט פער־קעהרט, איטליכער פרישער קלאפ רופט זיך אפ מיט א פיזישען ווייטאג אין איטליכען יודישען יחיד, און כלל און ווירקט צו פערשטארקען נאכמעהר די באגע־רען, וואס פעראייניגען אונז מיט דעם לאנד פון אונזערע אבות.

אוודאי וועט די ווייטערדיגע יודישע פאליטיק אין ארץ־ישראל זיין מעהר פראקטיש און ניכטער מעהר שלומדיג, ווי חלומדיג. א בעווייז דערצו איז די גרויסע אנערקענונג וואס דער ענטקרוינטער פיהרער ווייצמאן בעקומט איצט כמעט אין אלע ציוי־ניסטישע גרופירונגען — ער איז ווידער געווארען דער פאלקס־העלד, פאר וועמען אלע בויגען די קעפ.

אבער דערצו האט געבראכט נישט די שטע־רונג פון די אראבער, נאר די פראקטישקייט און קאנקרעטקייט פונ'ם איצטיגען מצב, חלומען קען מען, בעת מען שלאפט, פאנטאזירען — בעת מען וואכט; אבער אז עס קומט די שעה פון פראקטישע מעשים, מוז מען זיין ניכטער און רעאל.

און וואס נעהנטער מען וועט קומען צום ציל, אלץ פראקטישער און רעאלער וועט מען ווערען; אבער אלץ זיכערער און מעהר אומדערשראקען. קיין שום טעראר־אקטען וועלען דעם יודישען פאלק נישט ערשיטערען.

פאר די אראבער בלייבט איין וועג: אויסקי־רעווען זיך צו די יודען פנים צו פנים און אנהויבען די אונטערהאנדלונגען.

פ. ק.

דער זאלאג'ישער אנטיסעמיטיזם פערשווינדט

דערפאר איז אבער די עקאנאמישע לאגע ערגער, ווי מ'קאן זיך גאר פארשטעלען

גענעראל־דירעקטאר פון יט"א וועגען מצב פון די יודען אין פוילען

ווי אונזערע לעזער איז בעקאנט, האט אין פוי־לען געווײלט דער גענעראל־דירעקטאר פון דער יו־דישער טעלעגראפען־אגענטור ד"ר יעקב לאנדוי. אינאיינעם מיט רעד. ב. סמאלאר און דיר. פון דער פוילישע יט"א – צענטראלע רעדאקטאר מאזעס, ה' לאנדוי האט בעזוכט די וויכטיגסטע יודישע צענטערן אין פוילען און געהאט געשפרעכען מיט א ריהע פיהר־רער פון דער פוילישער פאליטיק. איך א געשפרעך מיט א זשורנאליסט האט ד"ר לאנדוי זיך איצט גע־טיילט מיט זיינע איינדרוקען פון יודישען לעבען אין פוילען.

ד"ר לאנדוי האט צוו. אנד. געזאגט:

די לאגע פון די יודען אין פוילען וויל איך טיילען אין צוויי טיילען. א פאליטישע און א עקאַ־נאמישע. בנוגע דער פאליטישער לאגע וויל איך פעסטשטעלען, אז זי האט זיך אפיסעל געבעס־סערט אין פוילען לגבי די יודען. דער זאאלאגישער אנטיסעמיטיזם פערשווינדט. איך האב געהאט א סך געשפרעכען אין משך פון מיין אויפענטהאלט אין פוילען מיט פערשידענע יודישע פערזענליכקיי־טען, אלע האבען זיי ארויסגעזאגט זייער מיינונג און אלע זענען דערצו מסכים, אז די איצטיגע רע־גירונג בעקעמפט דעם אנטיסעמיטיזם. און אז ער געהט פאמעליך פערלוירען.

בנוגע די עקאנאמישע פערהעלטנישען פון די יודען אין פוילען זענען מיינע בעאבאכטונגען זעהר טרויעריגע. די עקאנאמישע לאגע פון די יודען אין פוילען איז א קאטאסטראפאלע. איך האב זי געטראפען א סך ערגער ווי איך האב זי מיר פאר־געשטעלט איידער איך בין געקומען קיין פוילען. אין אויסלאנד איז מען זיך בעוואוסט איבער דער טרויעריגער עקאנאמישער לאגע פון די פוילישען יו־דען, איך קען אבער זאגען, אז קיינער ווייסט נישט דארט ווי ווייט שלעכט די לאגע איז דא.

איך האב אויך קאנסטאטירט, אז צוליב דער דאזיגער שלעכטער לאגע געפונען זיך די פוילישע יודען אין א גרויסער פערצווייפלונג. די יודישע על־טערען זעהען נישט קיין אויסוועג און וואס פאר א ריכטונג זיי זאלען זייערע קינדער ערציהען. א טאַ־טע ווייסט נישט, למשל, וואס ער זאל פון זיין קינד מאכען, צי א דאקטאר, צי א שלאסער, ווייל ביידע איז הייגט זעהר שלעכט, ביידע האבען נישט וואס צו עסען און ביידע האבען נישט די מעגליכקייט צו פערדינען אויף זייער ברויט.

די אמעריקאנער יודען האבען אנ'אויפריכטיגען און וואַרימען אינטערעס פאר די פוילישע יודען. ערשטענס, איז דאס נאטירליך און זעלבסטפערשטענ־דליך, ווייל א גרויסער טייל פון די אמעריקאנער יו־דען זענען דערפאר ארגאניש צונויפגעבונדען מיט די פוילישע יודען. אויך אנדערע אומשטענדען פעראורזאכען, אז די אמעריקאנער יודען זאלען גאך האלטען איבער די פוילישע יודען.

אין קאמפיין, וואס דער אמעריקאנער „דזשאינט" פיהרט איצט אדורך, שפילט די לאגע פון די פוילישע יודען א וויכטיגע ראל. די פיהרער פון „דזשאינט" זענען גענוי פערטרויט איבער די פערהעלטנישען פון זייערע ברידער אין פוילען. מיט אלע כוחות בעמיהט זיך דערפאר דאס אמעריקאנער יודענטום צו פערבעסערען, אדער צו בעאיינפלוסען וועגען א פערבעסערונג פון דער לאגע פון די פוילי־שע יודען.

איך האב בעזוכט אלע רעדאקציעס פון די יו־דישע צייטונגען אין ווארשא, לאדז, קראקא, לעמ־בערג און אנדערע שטעט. איך האב מיך גענוי בעי־קענט מיט די לייטענדע כוחות פון די דאזיגע אלע רעדאקציעס, און איך ערקלער אייך, אז די יודישע פרעסע אין פוילען שטעהט אויף א גאר הויכען ני־וואַ. יעדער, וואס וויל זיך אריינטירען איבער דער אלגעמיינער לאגע אין פוילען, זאל לייענען די יודישע פרעסע. אונזער ביורא ציטירט זעהר אפט די יודישע פרעסע אין פוילען, נישט נאר אין יודיש־פוילישע ענינים, נאר אויך אין אלגעמיינע וועלט־פראגען. איבער די געשעהענישען אין ארץ־ישראל, האט די יודישע פרעסע אין פוילען אויספיהרליכע און גענויע ידיעות. אויסלאנד רעכענט זיך מיט דער פרעסע פון דריי מיליאן יודען.

וועגען דער בעציהונג פון דער פוילישער פרע־סע צו דער יודישער בעפעלקערונג האט ד"ר לאנ־דוי געזאגט:

אין דער דאזיגער בעציהונג קען איך בלויז אויס דריקען מיין בעדויערען. אין א לאנד, וואו עס לע־בען דריי מיליאן יודען דארף די בעציהונג פון דער פוילישער פרעסע צו זיי זיין א גאנץ אנדערע. די פרעסע, וועלכע קאנצענטרירט זיך צומייסטען אין די שטעט, וואו עס וואוינען דרייסיג ביז פערציג פראצענט יודען, זאל האבען אזא אינדיפירענטע שטע־לונג לגבי יודישע פראגען? אין אמעריקא איז עס גאנץ אנדערש, דער „טיימס", למשל, גיט אפילו אי־בער בעריכטען פון די קלענסטע לאקאלע יודישע פערזאמלונגען און דא איגנארירט די פוילישע פרע־סע דאס לעבען פון א גרויסען טייל פון דער בע־פעלקערונג.

אויב די בעציהונגען פון פויליש־יודישען לע־בען זאלען זיך להבא ענטוויקלען, דארף אויך די פוילישע פרעסע דערצו מיטהעלפען.

אויך פוילען מוז האבען א חלק אין רוסישען מארק

די רייזע פון דער פוילישער ווירטשאפטליכער דעלעגאציע קיין רוסלאנד

וועגען די רייזע פון די פוילישע אינדוסטריע־לער קיין סאוויעט־רוסלאנד שרייבט די „גאזעטא ווארשאווסקא":

„די וויכטיגע עמפערונג, וואס קומען פאר אין ווירטשאפטליכען לעבען פון רוסלאנד אין צוזאמענ־האנג מיט'ן אויספיהרען דעם פינף־יעהריגען פלאן פון דער אינדוסטריע־אויפבויאונג, דערוועקען אין דער וועלט אנ'אלץ גרעסערע פאראינטערעסירונג.

„די ווירטשאפטליכע ספערען אין דער גאנצער וועלט און די בעזונדערע רעגירונגען פערנעהמען זיך נישט נאר ערנסט מיט דער פראגע פון בע־קעמפען דעם סאוויעטישען דעמפינג, נאר זיי הע־רען נישט אויף צו זוכען מיטלען ווי אזוי אריינצו־דרינגען אין די רוסישע מערק און פערשטארקען דעם סחורות־אויסטויש מיט די סאוויעטען. א דאנק דעם שטייגט דער אלגעמיינער אימפארט קיין רוס־לאנד פון יאהר צו יאהר, אין די קאפיטאליסטישע לענדער, צופאסענדיג זיך צום בעזונדערען גוועל־שאפטליכען סיסטעם פון רוסלאנד, שאפען ספעציעלע קרעדיט־ און גאראנטיע־ארגאניזאציעס, כדי צו פער־לייכטערען זייער עקאנאמישע עקספאנסיע אויפ'ן באדען פון די סאוויעטען.

„אין דער דאזיגער אלגעמיינער שטרעבונג, וואס אין איהר שפיץ שטעהען דייטשלאנד און די פער־אייניגטע שטאטען, פערנעהמט פוילען איינס פון די לעצטע ערטער, הגם מיר געפינען זיך אין דער נאַ־הענסטער שכנה'שאפט מיט רוסלאנד און מיר קאנען פון לאנג דעם באדען. מיר האבען ביז איצט נישט בעוויזען צו לעזען די דאזיגע וויכטיגע פראגע אויף א בעפרידיגענדען אופן, מיר האבען ווייזט אויס, נישט דערשאצט נישט די וויכטיגקייט פון די ענ־דערונגען, וועלכע קומען פאר אין רוסלאנד, נישט די בעדייטונג, וועלכע עס האט פאר אונז די דער־אבערונג פון די רוסישע מערק, א מניעה דערצו זענען געווען סיי די שוועריגקייט אין די בעציהונגען מיט דער באלשעוויסטישער מלוכה, סיי די פלאכע שטע־לונג מצד א גרויסען טייל פון דער פוילישער עפענט־ליכער מיינונג, וועלכע מאכט פון יעדען פרוב צו באַרמירען און צו פערטיפען דאס צוזאמענלעבען מיט רוסלאנד א מלוכה־פערראט און א בגידה לגבי די אינטערעסען פון דער פוילישער מלוכה.

„אבער דער גוט פערשטאנענער אייגענער אינ־טערעס, סיי דער ווירטשאפטליכער, סיי דער פאלי־טישער, פאדערען א גרעסערע פעראינטערעסירונג מיט דעם רוסישען מארק, א פערשטארקונג פון אונ־זער אומהאנדעל מיט רוסלאנד, אויב אז ער זאל בילדען א וויכטיגע פאזיציע אין אונזער האנדעלס־בילאנס, ווי אין איצטיגען מאמענט".

די צייטונג האלט פאר א פעהלער, וואס די רעגירונג האט אפגעהאלטען איהר אפפאהר צוליב א פלאטקע, וואס האט זיך בעוויזען אין אנ'אוי־אונפארא־אנטווארטליכער צייטונג און דירעקט אויס איהר צופרידענהייט, וואס דער אינצידענט איז ער־לעדיגט געווארען און די דעלעגאציע פאהרט האך אוועק קיין מאסקווע.

דער „באלשעוויזם פון דער נאטור"

דער גרעסטער „מאראל־פראצעס" וועט פארקומען אין דער פרומסטער דייטשער שטאדט

מיינונג פון א בעריהמטען דייטשען געלעהרטען

מיר האבען די טעג געשריבען וועגען דער גרוי־סער בעוועגונג אין דייטשלאנד אפצושאפען דעם פאראגראף 128 פון שטראף־קאדעקס, וואס לעגט ארויף הארבע שטראפען אויף פרויען, וועלכע מא־כען זיך אבארטען און אויף די פערזאנען (היי־באמעס, דאקטוירים), וועלכע העלפען זיי דאס צו טון. די בעוועגונג האט זיך בעזונדערס פערשטארקט אין צוזאמענהאנג מיט דעם פארשטעהענדען פראַ־צעס פון בעקאנטען שטוטגארטער דאקטאר אין דרא מאטורג וואלף, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין מיטהעלפען ביי עטליכע הונדערט אבארטען.

וועגען דער פראגע האט זיך צוו. אנד. ארויס־געזאגט דער בעריהמטער דייטשער געלעהרטער פראַ־פעסאר ווילי העלפאג.

פראפ. העלפאג איז אליין א דאקטאר, אמלוי־כה־ראן, און קולטור־פאליטיקער. ער איז גע־ווען פרעזידענט פון דער באדענער רעפובליק און זיין קאנדידאטור איז אויך געווען ארויסגעשטעלט אויף פרעזידענט פון דייטשלאנד.

פראפ. העלפאג ווייזט קודם־כל אן אויף זעהר א כאראקטעריסטישע ערשיינונג, וועלכע ער רופט אן „פאראדאקס און איראניע פון גורל": דער גראנ־דיעזער פראצעס ארום פאראגראף 218 וועט פאר־קומען גראד אין יענער דייטשער שטאט, וועלכע איז בעקאנט מיט איהר פרומקייט און גאטספארכטיג־קייט. גראד אין דער דאזיגער שטאט שטוטגארט ווע־לען טויזענטער פרויען זיצען אויף דער בעשולדי־גונגס־באנק פאר בעגעהן מעשים, וואס זענען גע־גען דעם רעליגיעזען געוויסען.

ווי אזוי האט דאס געקאנט פאסירען? פרעגט פראפ. העלפאג און ענטפערט. דאס איז א קאנ־פליקט צווישען געוויסען און דער רעליגיעזער און פארמעלער רעכטליכער דאגמע, א קאנפליקט, וועל־כען העלפאג רופט אן מיט דעם נייעם דייטשען ווארט „נאטור־באלשעוויזם". דאס איז די דיק־טאטור פון דער פערשטייבערטער דאגמע איבער דעם איבעריליכען בעוואוסטזיין פון מענשען.

און דער בעריהמטער געלעהרטער קומט צו פאל־גענדע אויספיהרען: די איצטיגע לאגע מוז געענ־דערט ווערען; עס מוזען געשאפען ווערען גע־מישטע סאציאל־מעדיצינישע קאמיסיעס, וועלכע זאַ־לען האבען דאס רעכט צו דעצידירען אין יעדען בע־זונדערען פאל, צי איז דערלויבאר דער אבארט, אדער נישט. דער דאקטאר אליין קאן דא נישט שפי־לען די ראלע פון דער ענטשיידענער אינסטאנץ, ווייל ער געהט צו צו דער זאך בלויז פון מעדיצינישען שטאנדפונקט, ער שטעלט דיאגנאזען און פאראג־ראפען ריין מעדיצינישע. שטעלען אנ'עקאנאמישען דיאגנאז, ענטפערען אויף דער פראגע וועגען דער־לאזבארקייט פון אבארט פון שטאנדפונקט פון די סאציאלע בעדינגונגען, אין וועלכע עס געפינט זיך די פרוי — דאס איז נישט די זאך פון דאקטאר.

אנטיסעמיטיזם אויף די מעטאל־פאבריקען אין קערטש

מאסקווע, (יט"א) דער ארגאן פון „אזעט"—„טריבונא" פערעפענטליכט אנ'אלארמירענדען ארטי־קעל וועגען אנטיסעמיטיזם אויף פערשידענע פאב־ריקען. אויף דער ריזיגער מעטאל־פאבריק אין קערטש אויף קרים, האבען א ריהע יודישע ארבייטער, ווי דער קאמסאמאלעץ שאמעס און אויך די יודישע אינזשינירען וויסאצקי און לעווי געהאט אויסצושטעהן פייגליכע פערפאלגונגען מצד אנטיסעמיטישע ארבייטער. א לענגערע צייט האבען די ארטיגע קאָ־מוניסטען טאלערירט די אנטיסעמיטישע שפיצלען און ערשט, ווען דער ענין איז דערוויסט געווארען דורך דער ארטיגער צייטונג „רויטער קרים", זע־נען די שולדיגע צוגעצויגען געווארען צו פאראנט־ווארטליכקייט. א ריהע אנטיסעמיטען זענען בעזיי־טיגט געווארען פון דער פאבריק און עס ווערט אויך צוגעגרייט א פראצעס געגען די הויפט־שולדיגע, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין קאנטער־רעוואלוציע.

די „טריבונא" פאדערט נישט בעגנוגענען זיך מיט בעשטראפען די שולדיגע, נאר פיהרען א סיס־טעמאטישע אקציע געגען אנטיסעמיטיזם.

די אנטיסעמיטישע שטימונגען ווירקען אויך דערויף, אז די יודישע יוגענד רעגיסטרירט זיך נישט גערן אויף פאך־אויסבילדונג אין די פאבריקען. די פריהלינג־רעקרוטאציע צווישען דער יודישער יו־גענד אין די פאבריק־שולען איז אויסגעפיהרט גע־ווארען בלויז אויף 23 פראצ.

צוריקגעשטעלט די אויטאבוס־קאמוניקאציע אין תל־אביב

תל־אביב, (יט"א) נישט קוקענדיג דערויף, וואס די ריזיגע שרפה אין תל־אביב האט פערניכטעט 43 אויטאבוסען איז אבער שנעל געלונגען צוריק־צושטעלען די אויטאבוס־קאמוניקאציע אין שטאט. צו דעם צוועק זענען מאבילזירט געווארען אלע פרייע אויטאבוסען פון דער אומגעגענד און ירו־שלים.

ביז איצט איז די סיבה פון דער שרפה נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

געוו. משמש פער'משפט פאר גנב'ענען ספרי־תורות

ירושלים, (יט"א) אין היגען קרייז־געריכט איז פארגעקומען א פראצעס פון געוו. משמש פון דער בוכארער שוהל ארקודי און דעם ספרי־תורה־הענדלער מזרחי, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין ארויסגנבענען ספרי־תורות פון דער שוהל פון די בוכארער יודען אין ירושלים.

ביידע אנגעקלאגטע זענען פערמשפט געווארען צו 6 חדשים תפיסה.

נייער פאָלקסבלאַט · דאָס לאָדזשער לעבען · נייער פאָלקסבלאַט

דאָנערשטאָג 16 כט ניסן תרצ"א

אַפּריל
זון-אויפגאַנג 5.03
זון-אונטערגאַנג 6.21

צאָהלונגס-פּראָלאָנגאַציעס, גלייט-בריף

טעגליכע כראָניק פון האַנדעלס-געריכט

אין יאַנואַר האָט אַדוו. מאַרקאָוויטש אין נאָמען פון דער פירמע „יוזעף פוטערמאַן" (פּיעטריקאָווער 54) זיך געווענדעט אין געריכט וועגן פּראָלאָנגירען די צאָהלונגען פון דער פירמע. די פירמע, וועלכע עקזיסטירט זייט'ן יאָהר 1904, און האָט זיך בעשעפטיגט מיט דעטאַיל פערקויף פון דיוואַנעס, גאַרדינען א.אַ.וו. האָט אין די לעצטע צוויי יאָהר געמאַכט קוים 25 פּראָצענט פון איהרע נאָרמאַלע אומזאַצען און האָט נישט געקענט רעאַליזירען איהר לאַגער, וואָס האָט געקענט דעקען אַלע חובות, ווען אַפילו די סחורות זאָלען בערעכענט ווערען 20 פּראָצענט בידריגער פון זייער איינקויפס־פּרייז.

דאָס געריכט האָט דער פירמע ערטיילט אַ צאָהלונגס־פּראָלאָנגאַציע אויף דריי חדשים.

*

צו דער באַנקראָט־מאַסע פונ'ם באַנקראָטירטען י. ל. גרינשטיין, האָט זיך קיינער אַ חוץ צום סינדיק נישט געמאָלדען. די אָנקלאָגע פון סינדיק, אַז דער באַנקראָט איז געווען אַ ביי־זוויליגער איז מיט קיין דאָקומענטען און בעווייזען נישט געשטיצט געוואָרען. די באַנקראָט־פּראָצעדור דויערט שוין זייט צוויי יאָהר.

דאָס געריכט האָט איצט ערטיילט י. ל. גרינשטיינען אַ גלייט־בריף אויף דריי חדשים.

דר. ווילענסקי בעזייטיגט פון דער עלעקטראָוניע-פערוואַלטונג

די סענסאַציע פון די לעצטע טעג — דער קאָנפליקט צווישען וויצע־פּרעזידענט ד"ר ווילענסקי מיט זיינע געזוו. חברים פון פּ.פּ.ס. און מאַגיסטראַט האָט פערלוירען אין די שאַרפקייט מיט דעם מאָמענט ווען די נעמען פון די „צוויי לאַוויקעס" זענען בעקאַנט געוואָרען און זיי האָבען פערעפענטליכט זייערע ערקלערונגען אין דער פּרעסע. דער ענין וועט נאָך זיכער אויפגעקלערט ווערען, אָבער די שפּיצען זענען שוין אָפּגעשטומפּט און קיין שטורעם אַרום דער פראַגע וועט שוין ווי ס'זעהט אויס אויף דער זיצונג פון שטאָט־ראַט — וואו פּרעזידענט זשעמיענצקי האָט צוגעזאָגט צו געבען ערקלערונגען — נישט זיין.

דערוויילע האָט לאַוויק קוק ערקלערט, אַז באַכדעם, ווי ער האָט פונ'ם בריף וואָס עס האָט פערעפענטליכט רעד. בירנפעלד־פּאָלעצקי זיך דערוואוסט אַז דער אינפאָרמאַטאָר איז געווען אַ ראַטמאַן, וועט ער זיך ווענדען צום שטאָט־פּרעזידענט ער זאָל מיטווירקען דאָס דעם ראַטמאַנס נאָמען זאָל בעקאַנט ווערען און דאַן וועט ער קענען ציהען די נויטיגע קאָנסעקווענצען־

דער קאַמף מיט ד"ר ווילענסקי אויפ'ן פאָרום פון מאַגיסטראַט גופא האָט אָנגענומען ביי זיינע חברים אַנ'אַנדערען כאַראַקטער.

(ב) קודם כל האָט דער מאַגיסטראַט צוריקגעצויגען ד"ר ווילענסקין אַלס פערטרעטער פון מאַגיסטראַט אין דער פערוואַלטונג פון דער עלעקטראָוניע, אויף זיין אָרט איז בעשטימט געוואָרען פּרעזידענט זשעמיענצקי, אַ חוץ איהם געהען אַריין אויך וויצע־פּרעזידענט ראַפּאַלסקי און ראַטמאַן פּאָגאַנאָווסקי. די קאַנדידאַטור פון פּרעזידענט זשעמיענצקי דאַרף נאָך בעשטעטיגט ווערען דורך דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון די אַקציאָנערען, אָבער דאָס איז אַ ריינע פאָרמאַליטעט. דערמיט האָט זיך עס אָבער נישט פערענדיגט, אויף דער נאָהענטער זיצונג פון מאַגיסטראַט זאָלען אויפסניי פערטיילט ווערען די רעסאָרטען פאַר די לאַוויקעס אין מאַגיסטראַט־פּרעזידיום, די פּ.פּ.ס. ווילען די פינאַנץ־אָפּטיילונג מיט וועלכער ס'האָט ביז איצט אָנגעפיהרט וויצע־פּרעזידענט ווילענסקי ביי איהם אָפּנעהמען און איהם איבערגעבען דעם שטאָט־פּרעזידענט זשעמיענצקי.

(—) ד"ר ווילענסקי ערקלערט דערויף, אַז איהם קען קיינער נישט צווינגען זיך אָפּצואָגען פון זיין מאַנדאַט. געגען די פּרובען פון זיינע געוועזענע חברים וועט ער זיך וועהרען מיט אַלע מיטלען, וואָס ער האָט אין זיין רשות.

האַנדעלס-קאַמער שיצט די גאַסען-הענדלער

שוין דריי יאָהר ווי דער מאַגיסטראַט גיט נישט אַרויס קיין קאָנצעסיעס די גאַסען־הענדלער אויף צו פיהרען זייער האַנדעל ביי סטראַגאַנען אין צענטער שטאָט. דער מאַגיסטראַט האָט אויסגעאַרבייט אין 1928 יאָהר אַ פּלאַן לויט וועלכען ס'איז נישט ערלויבט צו שטעהן מיט סטראַגאַנען צווישען גדאַנסקאַ און ווידזעווער גאַסען און טשערוואָנאַ און באַלוטער פּלאַץ ד.ה. כמעט אין דער גאַנצער שטאָט.

טראָץ די בעמיהונגען פון צענטראַלען קליינהענדלער־פעראיין, ליגט דער פּלאַן נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג אין מיניסטעריום נישט בעשטעטיגט. דאָס האָט אָבער נישט געשטערט, אַז דער וואָיעוואָדע זאָל אַרויסגעבען דעם 19 יאַנואַר ה.י. (1931) אַ פעראָרדנונג לויט וועלכער (פּאַראַגראַף 84) סטראַגאַנען מעגען זיך געפינען נאָר אויף די גאַסען, וואו די טראָטואַרען האַלטען 3.45 מעטער און וואו זיי שטערען נישט דעם ראָד־פערקעהר. אויפ'ן סמך פון דער פעראָרדנונג האָט דער מאַגיסטראַט צוגעשיקט די אַלע סטראַגאַנען־בעזיצער אַז זיי טאָרען נישט האַנדלען מעהר.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם האָט זיך בעכטען געווענדעט צום דירעקטאָר פון די האַנדעלס־קאַמער ה' באַיער, אַ דעלעגאַציע פון גאַסען־הענדלער מיט'ן ראַטמאַן כאַרי בראש, און פאָרגעלעגט איהם אַ רשימה פון די גאַסען־הענדלער, וועלכע האַנדלען שוין לאַנגע יאָהרען און האָבען יעצט דערלאַנגט צום וואָיעוואָדע רעקורסען.

דירעקטאָר באַיער האָט פערשפּראָכען אַז ער וועט אָנווענדען אַלע זיינע כוחות אַז די גאַסען־הענדלער וועלכע שטעהען שוין זייט אַ פּאָר יאָהר זאָלען ווייטער מעגען האַנדלען. פרישע וועלען מעהר נישט קענען צוקומען.

א הויכשטאַפּלער פון קאַליש,

וועלכער האָט גאַסטראָלירט אין לאָדז, לייפּציג און בערלין

דערווייל רוהט ער זיך אָפּ אין דער טורמע אויף קאָפּערניקאַ גאַס

(2) מיט אַ צוויי יאָהר צוריק האָט אין לאָדז געוואוינט אַ געוויסער משה נטע שפּיגעלמאַן פון קאַליש, אַ שעהנער יונגערמאַן פון אַ יאָהר 25 מיט קענטניש פון עטליכע שפּראַכען. האָט ער לייכט זיך דערוואָרבען צוטרוי אין פערשידענע קרייזען, אין האָט אַדורכגעפיהרט אַ רייה אָפּערעס, אויסגעשטעלט פאַלשע טשעקען און אַ רייה פאַלשע וועקסלען. ווען ער האָט אין לאָדז דערפיהלט, אַז ס'האַלט ביים אַנטדעקען זיינע שווינדלען האָט ער זיך אַריבערגעטראָגען קיין קאַליש און דאָרט בעשווינדעלט אַ קויהלען־הענדלער אויף 20 טויזענד זל. און מיט'ן געלד אַנטלאָפען קיין דייטשלאַנד. ער האָט זיך געקויפט אַ פּאַלאַץ הינטער בערלין, זיך פערפיהרט אַ סטאַניע פון גאַלאָפּ־פערד און האָט געפיהרט אַ ברייט לעבען.

אין בערלין האָט ער געשאַפען עטליכע פיקטיווע אַקציען־געזעלשאַפטען פאַר קאָלאָניאַל־האַנדעל, פאַר עקספּלואַטירען די נאַפט־קוועלען פון מאָסול, די גאָלד־גרובען אין אַלאַסקאַ א. א. וו. אַ דאַנק די פערבינדונגען, וועלכע ער האָט זיך געשאַפען איז איהם געלונגען צו בעקומען אַנ'אָנפיהרענדען פּאָסטען אין דער לייפּציגער פוטער־פירמע שטערנמאַן, בלוימאַן און קאָמפּ. און נאָכדעם ווי ער האָט געמאַכט עטליכע רייזעס קיין ענגלאַנד און סקאַנדינאַוויען האָט ער איבערגענומען די לייטונג פון דער בערלינער פיליע. אַ פּאָר חדשים שפּעטער האָט מען פעסטגעשטעלט, אַז ער האָט בעשווינדעלט די פירמע אויף אַ האַלבען מיליאָן דייטשע מאַרק, שפּיגעלמאַן האָט ליקווידירט זיינע פריוואַטע געשעפטען און איז אנטלאָפען קיין פּוילען.

די בערלינער פּאָליציי האָט אונטערגעשיקט שטעק בריף. די שטעק בריף האָט אויך פיגורירט געשיקט דער לאָדזער אויספאָרשונגס־אַמט. אין די לאָדזער צייטונגען האָט שפּיגעלמאַן זיך אָפּגעדרוקט מיט זיינעם אַ פריינד קויפמאַן פון פּילסודסקי גאַס, נאָכדעם בייגאַכט האָט אַנ'אַגענט פון דער אויספאָרשונגס־פּאָליציי דערזעהען שפּיגעלמאַנען אַריינגעהען אין אַ הויז ער האָט באַלד אַרויסגערופען פּאָליציי, וועלכע האָט אַרומגערינגעלט דאָס הויז.

דערזעהענדיג פּאָליציי האָט שפּיגעלמאַן פערשטאַנען, אַז מ'געהט איהם אַרעסטירען און איז אַרויסגעשפּרונגען פון פענסטער פון 1 שטאָק, מ'האָט איהם אָבער געכאַפּט און אָפּגעפיהרט אין דער טורמע אויף קאָפּערניקאַ גאַס. נאָך דעם ווי שפּיגעלמאַן וועט אָפּזיצען זיינע אורטיילען פאַר די מעשים אין לאָדז און קאַליש וועט ער אַרויסגעגעבען ווערען דער דייטשער פּאָליציי.

DZIŚ W RADJO
Godz. 21.45
SŁUCHOWISKO
„SALOME"
O. Wilde

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע", נאַרוטאָוויטשאַ 20
לייטונג: אַ. בעזמאַן.

די בעסטע אָפּערעטען־טרופּע אין טעאַטער „פילהאַרמאָניע".
גאַסטראָלען פון די בעוואוסטע אַרטיסטען

פראַניע ווינטער און שלמה קוטנער

אָוונט־פרייזען פון 1 ביז 3 זל. ביינטאָג און מאָנטאָג פון 80 גר. ביז 2,50

פרייטאָג, ד. 17 אַפּריל 9.30 אין אָוונט
שבת, דעם 18 אַפּריל 4 נאָכמ. פון 80 גר.
שבת, דעם 18 אַפּריל 9 אין אָוונט
זונטאָג, ד. 19 אַפּריל 9 אין אָוונט
מאָנטאָג, ד. 20 אַפּריל 9 אָוונט פון 80 גר.

פּערסישע כלה
אין 3 אַקטען
טעקסט און מוזיק פון ה. ברוידע.
אַראַנזשירט ל. זעלמאַן.

פּערסישע מוזיק
פּערסישע קאָסטיומען
פּערסישע טענץ
פּערסישע מנהגים

עוואָלוציעס און רעזשי:
ש. קוטנער.

אין „פּערסישע כלה" צייכענען זיך אויס אין זייערע ראָלען:
„אַסטערא"—פ. ווינטער; „דוד"—ש. קוטנער; „פערעק"—מ. מריטינג; „מאַקס"—י. גרינשפּאַן; „דימנע"—ג. טיבירצעוואַ; „עובדיה"—ד. האַמבורגער; „ביילע"—ל. ראָזענבערג; „פערדין"—ג. רייכענבערג

פערגרעסערטער כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ל. זעלמאַן.
גאַנץ נייע דעקאָראַציעס פון מאָלער ר. וויטקאָווסקי.

פון וועמען רעדט גאַנץ לאָדז? — — — — — — — — — פון דער פּערסישער כלה
וואו הערט מען די שענסטע מוזיק? — — — — — — — — אין דער פּערסישער כלה
וואו קאָן מען זעהען עקזאָטישען רייץ? — — — — — — — אין דער פּערסישער כלה
וועה איז יעצט מיסס לאָדז? — — — — — — — — — די פּערסישע כלה
היינט פערברענגט מען אַמבעסטען? — — — — — — — ביי דער פּערסישער כלה

אין פאָרבערייטונג יוליוס אַדלער'ס אָפּערעטען־שלאַגער „דאָרפישע ליבע"
אָוונט־רעזשי קלמן נוטמאַן, סופלער א. בלאַט. בילעטען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

דרינגענדע אונטערשטיצונג פאַר אַרבייטסלאָזע

(מ) מאָנטאָג, דעם 13 אַפּריל האָט זיך אָנגעהויבען די רעגיסטראַציע פון אַרבייטסלאָזע פיזישע אַרביימער אויף דרינגענדע מלוכה־שטיצע אויף אַפּריל. דאָס רעכט אויף שטיצע האָבען די אַרבייטסלאָזע, וועלכע וואוינען אין לאָדז ווייניגסטענס זייט'ן 1 יאַנואַר 1930, האַלטען אויס אַ פאַמיליע, האָבען נישט קיין פערמעגען, האָבען נישט קיין הכנסות, וואָס זענען גלייך אָדער גרעסער פון דער שטיצע, בעקומען נישט קיין שטיצע פון דער קראַנקען־קאַסע, און בעקומען נישט קיין אינוואַלידענרענטע האָבען דערהאַלטען די שטיצע אין מערץ אָדער האָבען אויסגעשעפּט זייערע אונטערשטיצונגען פון אַרבייטסלאָזען פאָנד אין מערץ 1931 י.

די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון אונטערשטיצונגס־אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע אויף רער גאַס פון 28 שיטער פּוילק 32 פון 8.15 פריה ביז 2 בייטאָג.

דאָנערשטאָג – M N O 16
פרייטאָג – P R S 17
שבת – T U W Z Ż 17

רעגיסטראַציע פון שול-קינדער

(מ) קומענדיגען מאָנטאָג דעם 20. אַפּריל ענדיגט זיך דער טערמין ווען די הויז־בעזיצער אָדער זייערע אַדמיניסטראַטאָרען דאַרפען אין די ענטשפּרעכענדע קאָמיסאַריאַטען צושטעלען די רשימות פון די קינדער וואָס זענען געבוירען געוואָרען אין די יאָהרען 1917, — 1924.

די נויטיגע דערצו בלאַנקעטען בעקומט מען אין די פּאָליציי־קאָמיסאַריאַטען פאַר נישט אויספיהרען די פעראָרדנונג דראָהט אַ שטראָף.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פעראָרדנונג וועגען איינמעלדען קינדער אין שול־עלטער האָט דער מאַגיסטראַט אויפגעקלערט, אַז אויך בלינדע און טויבשטומע קינדער דאַרפען אָנגעמעלדעט ווערען. די דאָזיגע קינדער וועלען בעזאָרגט ווערען אין ספּעציעלע שולען. פאַר נישט אָנמעלדען זיי וועלען זייערע עלטערען אָדער אָפּיעקונעס בעשטראָפט ווערען.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: לייבוועבער, פרייהייטס־פּלאַץ 2; האַרטמאַן, מלינאַרסקאַ 1; דאַנעלעצקי, פּיעטריקאָווער 127; פּערעלמאַן, ציגעל־גאַס 64; צימער, וואָלטשאַנסקאַ 37; וואַיטשיצקי, נאַפּיורקאָווסקי 57.

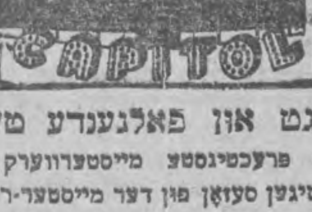

היינט און פאָלגענדע טעג!
דאָס פּרעכטיגסטע מייסטערווערק פון איצטיגען סעזאָן פון דער מייסטער־רעזשי
Lionell Barrymore
זינגער פון די בערג
דראַמע פון לעבען און ליבע צווישען קאָזאַקען־וואָינערטער.
ליבעס־ליד פון א גנב,
זאַרגלאַז ליד פון וואַנדערער.
אין דער הויפּט־ראָלע:
Lawrence Tibett
הומאָר און וויצען, אויסגעפיהרט פון די קאָנקורענצלאָזע קאָמיקער
LAUREL i HARDY
רייצענדע מוזיקאַלישע אילוסטראַציע פון בעריהמטען
Franciszek LEHAR
אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאָכמיטאָג
שבת, זונטאָג און יום־טוב 1 בייטאָג
פּאָפּולערע פרייזען.

א רעוואָלוציע אין דער קאָסמעטיק!
אונגעוועהנליכע רעדוקציע פון אַלע פרייזען קאָנקורענץ-פּערפומעריע פון דער פירמע
אין דער איינציגער און איבעראַל-בעקאַנטער
י. דרוקער, 5 זאַוואַדזקאַ 5
טעלעפאָן 175-92
וואָס בעזיצט דעם רייכסטען אויסוואַהל פון די נייעסטע פּאַריזער פּ ע ר פ ו מ ע ן, ווי אויך די פיינסטע ערשטקלאַסיגע פודערן, טואַלעט-זייפען אז"וו
בעמערקונג: ענגראָסיסטען בעקומען ספּעציעלען ראַבאַט. מיט אכטונג
קיין פיליאַלען בעזיצען מיר נישט.
Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 5, tel. 175-92

„קיין יודען נעהמען מיר נישט אָן!"

אויף וואָלטשאַנסקאַ 53 געפינט זיך אַנ'אַפּ־רעטור פון ר. קינצלער און קאָמפּ. מיט אַ צייט צוריק האָט זיך אין דער אַפּאַראַטור בעפרייט אַ פּאָסטען פאַר אַנ'אינזשיניער־כעמיק וועגען דעם האָט זיך דערוואוסט אַ יונגער יודישער אינזשיניער און דורך פערשידענע רעקאָמענדאַציעס איז איהם געלונגען צו בעקומען דעם פּאָסטען.

נעכטען איז ער געקומען צו דער אַרבייט און פאַר'ן צוטרעטען צו דער אַרבייט האָט מען אין ביו־ראָ פון דער פאַבריק אויפגענומען זיינע פּערזאָנאַ־ליען: זיין נאָמען און פאַמיליען־נאָמען האָבען ביים איינשרייבען אויף זיך נישט געצויגען קיין ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט, אָבער ווען ער האָט ער־קלערט, אַז ער איז פון יודישען גלויבען, האָט זיך דער פאַבריקס־איינהאַבער אויפגעכאַפּט ווי אַ בייזע פליג וואָלט איהם אַ ביס געטון — „קיין יודען נעה־מען מיר נישט אָן"!

ס'האָבען נישט געהאָלפען קיין שום אויפקלע־רונגען: דער יונגער אינזשיניער איז צו דער אַרבייט נישט צוגעלאָזט געוואָרען. דער פאַבריקאַנט איז, זעהט אויס אַ מענש פון פּרינציפּען, און פון זיינע פּרינציפּען נייגט ער זיך נישט אָפּ.

ס'וואָלט גאָר געווען אינטערעסאַנט צו וויסען — צי ווענדעט ער אָן די זעלבע פּרינציפּען אויך ביים אָננעהמען סחורות צו אַפּרעטירען פון יודישע פאַ־בריקאַנטען, און ס'איז אויך טשיקאַווע צו וויסען — ווי אַזוי וועלען זיי רעאַגירען אויף דעם פּרינציפּ — „קיין יודען נעהמען מיר נישט אָן".

הנחות פאַר פּאַבאַר־פליכטיגע מיט אַ בילדונגס־צענז

ביים פּאָבאָר פון יאָהרגאַנג 1910 וועט צום ער־שטען מאָל די פּ.ק.או. אַנערקענען דאָס רעכט פון פערקירצטען דינסט־טערמין פאַר די, וואָס זענען דערצו בערעכטיגט לויט זייער בילדונגס־צענז, אָהן ספּעציעלע ביטעס מצד די פּעראינטערעסירטע.

אויף דער פּאָבאָר־קאָמיסיע וועלען די וואָס זע־נען בערעכטיגט צו אַ פערקירצטען דינסט־טערמין דאַרפען צושטעלען צייגנישען, אַז זיי בעזיצען דעם נויטיגען בילדונגס־צענז.

ביטעס וועגען אַ ווייטערדיגע אַדראַטשעניע דאַרף מען אָפּגעבען שפּעטסטענס ביז'ן 1 יולי. צום ערשטען מאָל דאַרף די ביטע וועגען אַדראַ־טשעניע אָנגעגעבען ווערען 14 טאָג באַכדעם ווי דער פּאָבאָר־פליכטיגער איז אַנערקענט געוואָרען אַלס דינסטפעהיג.

געשלעג צווישען פּאַבאַראַווצעס

(2) נעכטען איז אויף דער קאַלישער באַהן־סטאַציע אַרויסגערופען געוואָרען די פּאָגאָטאָוויע ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז צווישען די פּאָבאָ־ראָווע יונגעלייט, וועלכע זענען אָפּגעפאָהרען פון וואַרשאַ האָט אויסגעבראָכען אַ געשלעג און ס'איז מיט אַ מעסער פערוואונדעט געוואָרען דער רעקרוט אַנטאָני פּילץ, פון שרודמיעיסקאַ גאַס. דעם פער־וואונדעטען האָט מען אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל שוו. יוזעף.

דאַנק-בריף

אין נאָמען פון די קראַנקע אין שפּיטאָל דרעווו־נאָווסקאַ 75 דאַנקען מיר דעם ראַטמאַן ר' יחיאל יצחק בערמאַן פאַר בעזאָרגען אונז מיט כשר עסען 4 מאָל טעגליך גאַנץ פּסח.

אויך דאַנקען מיר די חברים פון "שעורי ערב" סאַלנאַ 7, פאַר צוטיילען דאָס עסען גאַנץ פּסח.

מיט אַכטונג
טענענבוים, ג. קייסער, ח. גרויס. ווישעלזאָהן.

אויפרעגונג צוליב'ן פערקלע־נערען די אַרבייטסלאָזע שטיצע

(—) צוליב דעם, וואָס עס איז פון 1 אַפּריל אָן פערקלענערט געוואָרען די שטיצע פאַר אַרבייטס לאָזע איז געקומען צו אַ גרויסען טומעל בעת דער אויסצאָהלונג פון דער שטיצע אין דער ביוראָ אויף קאָנטנאַ 5. די אַרבייטסלאָזע האָבען בעשלאָסען נישט צו נעהמען די שטיצע.

פּאָליציי האָט זיך געמוזט אַריינמישען, כדי צו בערוהיגען די אויפגערעגטע אַרבייטסלאָזע. לסוף האָבען די אַרבייטסלאָזע גענומען ס'געלד.

21 מאָל בעגאַנגען זעלבסטמאָרד

(2) די פּאָגאָטאָוויע קען זי שוין, וואַהרשיינליך ווייל זי איז דאָרט אַ סטאַלע קליענטין. אין פערלויף פון עטליכע יאָהר איז זי שוין 21 מאָל בעגאַנגען זעלבסטמאָרד. נעכטען איז די פּאָגאָטאָוויע אַרויס גערופען געוואָרען אויף פּיעטריקאָווער 105 וואו מ'האָט אין טויער געפונען ליגען אַ פערחלשט מיי־דעל פון אַ יאָהר 14. דער דאָקטאָר האָט אין איהר דערקענט יאַנינאַ קראַיעווסקאַ פון 6. שערפּיען 96 אין אַ שווערען צושטאַנד איז די זעלבסטמאָרדערין אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל שוו. יוזעף. קראַיעווסקאַ איז גייסטיג נישט נאָרמאַל.

ערשטע יודישע שמוקלער-מייסטער אין לאָדז

מיטוואָך דעם 25־טען מערץ ד.י. האָבען בע־לייגט דעם מייסטער־עקזאַמען און בעקומען דעם טיטול „מיסטזש" די ערשטע 3 לאָדזער שמוקלער־מייסטער, מיטגלידער פון דער שמוקלער־סעקציע ביי דעם טאַפּעציר־ער־צעך אין לאָדז: 1) ב. ד. מילגראָם, (קילינסקיעגאָ 16), 2) י. פערשט, (גדאַנסקאַ 37) און 3) ז. מ. קאַרטאָן, (פּאָלודניאָוואַ 3) וועלכע זענען געוואָרען עקזאַמענירט דורך דעם ספּעציעל גערופע־נעם פון וואַרשאָ וויצע־פּרעזידענט פון דער וואַר־שעווער האַנדווערקער־קאַמער און פאָרזיצענדען פון דער וואַרשעווער עקזאַמעניר־קאָמיסיע פאַר דעם שמוקלער־פאַך חיים ראַסנער און 2 קריסטליכע אַ־סעסאָרען פון לאָדז. די שמוקלער־סעקציע ביים טאַ־פּעצירער־צעך אין לאָדז (פּאָלודניאָוואַ 4) ווענ־דעט זיך צו אַלע שמוקלער־מייסטער אין לאָדז און אין אומגעגענד מיט דעם רוף זיך צו פערדעגיסט־רירען אין דער סעקציע, כדי צו קענען געמיינ־זאַם פערבעסערען אונזער פאַך. דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג יעדען מיטוואָך פון 8 ביז 10 אין אָוועגד.

פאָלקס-טעאַטער זיך איבער־געטראָגען אין „אררט"-זאַל

נאָכדעם ווי דאָס קליינקונסט-טעאַטער „אררט" איז אָפּגעפאָהרען פון לאָדז, האָט זיך דאָס יודישע פאָלקס-טעאַטער, וועלכעס האָט ביז איצט געשפּילט אויף זגערזשער 17 און זיך שוין איינגעבירגערט אין לאָדז — איבערגעטראָגען אין זאַל פון „אררט". היינטיגען פרייטאָג וועט שוין דאָס פאָלקס-טעאַטער שפּילען אין דער נייער היים.

יודיש פאָלקס-טעאַטער אין זאַל פון געהעוזענעם „אררט" זאַכאָדניאַ 43
מיט'ן אנטייל פון דער סובּרעטין רעגינא בוימאַן.
בייעס! איבעראַשונג פאַר'ן לאָדזער פּובליקום! בייעס!
פרייטאָג, דעם 17-טען, שבת, ד. 18-טען, זונטאָג, ד. 19-טען, 9 אָוונד
נייע אויפפיהרונג! הערליכע אויסשטאַטונג! שיינע עפעקטען!
דער שלאָגער פון היינטיגען סעזאָן! אָוונד-פרייזען פון 1 ביז 3.50
20 נומערן געזאַנג | די יודישע חתונה | 20 נומערן געזאַנג
אין 3 אַקטען מיט עפּילאָג פון ליליען. מוזיק פון אלשאַנעצקי.
אין 3. אַקט קומט פאָר א נאַכט-קאַבאַרעט אין ניו-יאָרק, אויסגעפיהרט דורכ'ן אַרטיסטען-אַנסאַמבל. נייע טענץ אויסגעפ. דורכ'ן נעגער-טענצער דזשאָן דזשאַנסאָן.
שבת, 4 נאָכמיטאָג און מאָנטאָג, דעם 20-טען אַפּריל, 9 אָוונד
פּאָפּולערע פרייזען פון 80 ביז 2.50 – דער שלאָגער פון די וואַרשאַווער טעאַטערן
אויפ'ן וועג קיין בוענאָס-איירעס אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ
דינסטאָג, ד. 21-טען, 9 אָוונד – פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 די אין לאָדז בעליבטע פּיעסע, וועלכע האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג
די גאַסען-קינדער
אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון סיגאַל.
מיטוואָך, ד. 22-טען, 9 אָוו. פּאָפּולערע פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50
די גלאָקען פון סיביר
אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון רייזעלמאַן.
אין 3. אַקט קאַבאַרעט מיט אַ שיינעם פּראָגראַם.
אין 4. אַקט די קאַטאָרזשניקעס אין ווייטען סיביר.
ס'נעמט אנטייל פרויען: בעזמאַן, בוימאַן, ל. גאָלדשטיין, ח. מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן, ראָזענצווייג. מענער: אריעל, באַלבירסקי, גאָלדבערג, דראַנאָוו, פּופּמאַן, נייהויז, מאַכאַראָווסקי, פּאָלאַנסקי, פּאָסטעל. לייטער: ח. אריעל. סופלער: וו. נייהויז. אַדמיניסטר.: נ. גאָלדשטיין.
בעמ.: פאָרשטעל. לטובת אינסטיטוציעס און פעריינען ווערען פערקויפט צו צוגענגליכע פרייזען
אָנאָנס! די נאָהענטסטע פּרעמיערע „פּאַריזער אונטערוועלט"
בילעטען יעדען טאָג צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער. — דער זאַל איז גוט בעהייצט.

א בריף אין רעדאַקציע

ג' ג' רעדאַקטאָר מיר בעטען אייך זעהר צו געבען אָרט אין אייער חשוב'ער צייטונג פאַר די פאָלגענדע שורות.

מיר יודישע אָרעסטירטע פון קאָפּערניקאַ 29 דאַנקען דעם ראַטמאַן ר' יחיאל יצחק בערמאַן מיט'ן אַנטייל פון די „שעורי ערב" אין לאָדז סאַלנאַ 7 פאַר בעזאָרגען בעל תפילות, ווי אויך מיט כשר עסען גאַנץ פּסח 3 מאָל טעגליך. גלייכ־צייטיג דריקען מיר אויס דעם בעסטען דאַנק די אויפזעהער הערש וואָלף פּיטלאָוויטש, דוד ליבאָ־מאַן, אברהם כמעלניצקי, חיים דאַבושינסקי, פאַר'ן פּינקטליכען בעזאָרגען דאָס עסען.

מיט אַכטונג
אַ גרופּע יודישע אָרעסטירטע
פון קאָפּערניקאַ 29.

אברהם שלעזינגער.

מכח די קהלה-וואַהלען

גאָ ראָין עטליכע וואָכען אַרום און דער „אייז" וועט אָנהויבען ריהרען די „קריאות" וועלען קריכען איינער אויפ'ן אַנדערען אַ סכנה פון דרשות־פּערפּליי־צונגען איז אומפערמיידליך, די הכנות ווערען שוין געמאַכט, מ'פערקאַטשעט שוין די אַרבעל מ'שאַרפט שוין ד יצינגער, מ'פערמעסט זיך אויף רעכטס און אויף לינקס, אַ קליינעגקייט צו זאָגען — א מחלוקה לשם שמים, מ'געהט מאַכען אַ מין ישיבה של מעלה, קלויבען אַזוי גערופענע „פרנסים" וואָס זאָ־לען אונז מפרנס זיין מיט אונזערע גייסטיגע הצטרכות'ן, בעזאָרגען אָרימע קינדער מיט חדרים, אונטערשפּאַרען אונזערע איינגעפאַלענע בתי־צדקות און דער עיקר ברענגען אונז צו קבר ישראל... ווייל די גמינע דאַרף דאָך זיין לויטען פּסק פון הרב סלאָוואַי־סקלאַדקאָווסקי שליט"א אַ — רעליגיעזע במילא מוזען שוין זיין פרנסים פון שמן זית זך. פון אמת'ן פּימסענהאָלץ איינער און איינעם קאָרפּירער אתרו־גימלעך, מה יפית ומה נעמת...

און ווי די בלעטער האָבען שוין אויך וועגען דעם געשמועסט, האָבען זיך שוין צוזאַמענגענומען אַ כנופיא, אַזאַ מין לשכה השחורה ר"ל וואָס זענען בודק בהרין ובסדקין, ווער עס איז אַ ראוי ותגין צו זיין אַ וועהלער און ווער נישט, ווער עס האָט דעם זכות הבחירה, (האָט קיין טעות נישט אָט לייענט נישט: הבכורה, ווייל דעם זכות הב־כורה ווילען זיין פאַר זיך) באַר וועגען דעם וועט באַה אויסקומען צו רעדען.

* * *

ווען מיר זאָלען דעם דאָזיגען ענין וועלען בע־טראַכטען בדרך הטבע אָהן קונצען, אַזוי ווי די סברא איז מחייב, ווי דער שכל הישר וואָלט הייסען, וואָלט זיך פאַר אונז בעוויזען אַ בילד, וואָס וואָלט אויסגעזעהן דעם ריכטיגען היפך ווי עס איז בפועל.

עס וואָלט זיך געלייגט אויפ'ן שכל, ווען אַ שטאָט דאַרף אויסקלויבען אַ גבאי, אַ מענשען, וואָס מ'זאָל איהם אָנטרויען די ענינים פון אַ קהלה ער זאָל איבערנעהמען די אַחריות צו פערזאָרגען אַ עדה יודען מיט אַלע זאַכען וואָס עס דאַרף און מוז פערזאָרגט ווערען, וואָלטען דאָך צו אזא מענשען געדאַרפט קומען די עלטערע פון שטאָט, די שבעה טובי העיר, די ראשי הקהל און איהם בעטען בדיחילו ורחימו, אַז ער זאָל בעהמען אויף זיך די גרויסע טרחא און עול הציבור, פון צו זיין דער פאָרשטע־הער פון דער קהלה, מיט טרעהרען אין די אויגען וואָלט מען איהם געדאַרפט בעטען, ער זאָל בעווילי־גען צו בעהמען אויף זיך אזא שווערען יאָך און נישט לאָזען אַ שטאָט אויף הפקר און מיט אַ גזירת הקהל איהם צווינגען, ער זאָל נעהמען אויף זיך די דאָזיגע טרחא.

וואָס זעהען מיר אָבער אין דער ווירקליכקייט, ווען עס קומט די צייט פון בחירות, פון וועהלען נייע פרנסים, ווערט אַנ'אַנגעלויף כארבה לרוב, פון עלעמענטען, וואָס וואָלטען געווען מעהר פּאַסיג צו זיין משמשים אין אַ שטיבעל, ווי צו זיין פרנסים פון אַ קהלה, ווי די היישעריקען בעפאַלען זיי צו פערכאַפּען דעם קהל'שען בענקעל. מ'שטעלט זיך נישט אָפּ פאַר קיין שום מיטלען טריפה און פסול'ע מ'שאַרפט זיך די מוחות, ווי אַזוי גובר־צו־זיין דעם צד שכנגד ד. ה. די, וואָס ווילען זיי נישט פאַר קיין מנהיגים, הגם אָט דער צד שכנגד איז דער רוב מנין און רוב בנין פון דער קהלה און אָט די פּוסטע רודפי אחר הכבוד'ניקעס, שרעקען זיך נישט אָפּ, ווען זיי זעהן אַפילו בחוש, אַז הכבוד בורח מהם, עס קימערט זיי לחלוטין נישט, אויב מ'ווייזט זיי אַ פּנים זועפות, אַז מ'שרייט צו זיי בקולי קולות: מי בקש זאת מידכם און זיי שפּאַרען זיך דווקא מיט אַלע כוחות. און דער סוף איז, אַז די דאָזיגע מחרחרי ריב'ניקעס ברענגען אַריין אַ פערביטערונג אַ מין קטף מרירי אין דער יודישער גאַס, דער פּירוד לבבות ווערט גרויס און קיין גוטס קומט נישט אַרויס....

* * *

אין דער וואַהל־אָרדינאַציע, וואָס דער מיניס־טער האָט אַרויסגעגעבען צו די נייע קהלה־וואַהלען, געפינט זיך אַ פּאַראַגראַף, אין וועלכען עס ווערט געזאָגט, אַז מ'קאָן פּסל'ען ביי אַ יודען זיין וואַהל־רעכט פאַר נישט רעליגיעזקייט, געוועהנליך איז דערמיט געמיינט־געוואָרען אַ גרויסע עוולה און סאַ־קע אויך אַ בעליידיגונג פאַר איין טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג, פונקט ווי דער צווייטער טייל פון דער זעלביגער בעפעלקערונג וואָלטען גע־בליבען סיי בע'עוולה'ט און בעליידיגט. ווען דער מיניסטער וואָלט אין זיין בעפעהל געזאָגט, אַז עס קאָן גע'פּסל'ט ווערען ס'וואַהל־רעכט ביי יענע יו־דען, וואָס קאָנען נישט פערטייטשען אַ פּרשה חומש מיט רש"י, אָדער וואָס פאַרשטעהן נישט קיין פּירוש המלות אין דאַוונען...

און רעדענדיג פון וואַהלען מיט רעליגיע פרעגט זיך: מה ענין שמיטה אצל הכנסת כלה?... וואָס למשל פאַר אַ שייכות קאָן האָבען וואַהלען צו אַ קהלה, מיט אַ פּסיעה גסה אום שבת?... און בכלל ווי קאָן מען גאָר פעסטשטעלען, ווער עס איז מעהר, אָדער ווייניגער רעליגיעז איז דען דאָ אזא מין מיקראָסקאָפּ אויף צו פּראָווען רעליגיעזקייט, צו דערקענען אַ פּגימה'לע אויפ'ן פּינטעלע יוד, איז דען דאָ אַ רובריק אין פּאַס דאָס אַריינצושרייבען? און ווי אַזוי לאָזט זיך דאָס אָפּשאַצען די נשמה פון אַ מענשען, אַפילו אין די חסיד'ישע ספרים ווערט דערצעהלט, אַז די ל"ו צדיקים געפינען זיך דווקא צווישען המון העם מיט אַ מגושמ'דיגען אויסזעהן...

און ווי פון אונטער דער ערד וואַקסען באַלד אַרויס די „ריכטיגע" אַפּוטרופּסים אויף צו כשר'ן די זכיות פון די וועהלער, נישט פרעגענדיג ביי קיי־נעם ווער עס האָט זיי דאָס געמאַכט פאַר אַ „מי שמך"?... און „האָבען" באַלד צו בעווייזען באותות ובמופתים אַז דער און דער איז נישט גלאַט כשר...

אין דעם פּרט מוז דער אמת אַרויסגעזאָגט ווערען, אַז ביי קיין אומה ולשון איז נישט צו זעהן און צו הערען, וואָס ביי אַחינו בני ישראל,

יעקב לעשטשינסקי

נייע שטימונגען ביי די יודישע אַרבייטער און ביי די יודישע פאַבריקאַנטען אין לאָדז

אין אַ גרעסערן אַרטיקעל פון יעקב לעשטשינסקי וועגן „דער עקאָנאָמישער לאַגע פון די יודען אין פוילען“, געדריקט אין „אָרט“־זשורנאַל, „ווירטשאַפט און לעבען“ געפינט זיך וועגן לאָדז פאָלגענדער קאַפּיטעל:

מיר ווילען זיך גאָר אָפּשטעלען אויף די נייע שטימונגען ביי די לאָדזער יודישע אַרבייטער, ווי אויך ביי אַ טייל פון די דאָרטיגע יודישע פאַבריקאַנטען — שטימונגען, וואָס זענען גאַנץ קלאָר מרמז אַז די דיסטאַנץ צווישען יודישען און נישט־יודישען אַרבייטער, וועלכע מיר האָבען פריהער כאַראַקטעריזירט האַלט אין פערשווינדען, פון איין זייט בייט זיך שטאַרק דער יודישער אַרבייטער — הן אין זיינע מאַטעריעלע פאָדערונגען, הן אין זיין פסיכישער איינשטעלונג, לאָזט ער זיך אַראָפּ, צו דער נישט־יודישער מעהרהייט; פון דער צווייטער זייט, וואַקסען אַלץ מעהר די שטאָטישע קולטורעלע עלעמענטען צווישען די נישט־יודישע אַרבייטער, וואָס דערהויבען זיך צו די פאָדערונגען און השגות פונ׳ם יודישען אַרבייטער.

לאָמיר לאָזען זיך אויסרעדען אַ לאָדזער יודישען אַרבייטער, אויף אַ פערזאַמלונג פון עטליכע צעהנדליג יודישע טעקסטיל־אַרבייטער אין לאָדז האָט אַן׳עלטערער אַרבייטער, וואָס שטעהט ביי אַ וועב־שטול שוין באַלד דרייסיג יאָהר, אַזוי דערקלערט, ווי דער יודישער אַרבייטער האָט זיך געביטען: אין 1905 אָדער 1906, ווען איך בין אַריין אין פאַבריק, האָב איך זיך באַלד גענומען אָרגאַניזירען די אַרבייטער פאַר אַ שטרייק; וואָס האָב איך מורא געהאַט? מען וועט מיך אָפּזאָגען, וועל איך זיין ביים טאַטען אָדער איך וועל גאָר אַוועקפאָהרען קיין אַמעריקאַ. נאָר אַנדערש איז איצט — דער יוד אַרבייט מיט רוחות; פאָהרען איז נישטאָ וואוהין; זיצען ביים טאַטען קאָן מען נישט היינטיגע יאָהרען; בעקומען אַ שטעלע איז פאַר׳ן יודען שוועהרער, ווי פאַר׳ן נישט־יוד, ציטערט דער יוד איבער זיין פּלאַץ, היט זיך נישט פערלירען זיין פּלאַץ אַ סך מעהר, ווי דער נישט־יוד, און גיט זיך אונטער, ווערט רוהיגער, שטילער, אונטערגעוואָרפענער. אַט בין איך נישט לאַנג אָנגעקומען אויף אַ נייער פאַבריק אַרבייטען, האָט מיך דער בעל־הבית דעם ערשטען טאָג אָפּגערופען אין אַ זייט און מיר געזאָגט: איך נעהם איך צו צו דער אַרבייט, הגם איהר זענט אַ יוד; זעהט־זשע אָבער... ער האָט פערשפּאַרט ענדיגען, מיר האָבען זיך פערשטאַנען, און דער פאַבריקאַנט איז צופרידען... דער נישט־יודישער אַרבייטער האָט זיך אויך געביטען, אָבער נאָר אין אַן׳אַנדער זין. ער איז שוין נישט דער דאָרפישער פויער, וואָס איז גרייט צו אַרבייטען 12—14 שעה אין מעת־לעת, האָט נישט קיין קולטורעלע בעדערפענישען, פּאָליטיש פּאַסיוו, פסיכיש אונטערגעוואָרפען און קנעכטיש. ער האָט שוין אָפּגעלעבט 30 יאָהר אין שטאָט און האָט זיך געוואוינט צו אַ בעסערער קוואַרטיר, צו אַ בעסערען אַנצוג, צו אַ צייטונג, צו אַ פּראָפעסיאָנעלען פעראיין, צו אַ קינא, ער האָט שוין אַ קינד אין אַ פאָלקס־שול, אָדער גאָר אין אַ גימנאַזיע; ער האָט קינדער אויף מלוכה־ אָדער קאָמונאַלע שטעלעס; ער פיהלט זיך פאַר אַ בירגער פון זיין לאַנד און פון זיין שטאָט; ער וויל גאָר נישט אַרבייטען מעהר פון אַכט שעה, ווען ער אַרבייט אַפילו פון שטיק. ער האָט גאָר נישט אַזוי מורא פאַר בלייבען אָהן אַרבייט, ווייל, ערשטענס, בעקומט ער דאָך שטיצע פון דער מלוכה און, צווייטענס, האָט כמעט יעדע נישט־יודישע אַרבייטער־משפחה איין גליד אויף אַ מלוכה־ אָדער קאָמונאַלע שטעלע — ביי דער אייזענבאַהן, ביים טראַמוואַי, אין די שטאָטישע אונטערנעהמונגען א. אַז. וו., א. ד. גל. יעדענפאַלס איז ביי אַרבייטסלאָזיגקייט זיין לאַגע קיינמאָל נישט אַזוי טראַגיש, ווי פון יודישען אַרבייטער, וואָס האָט קיינעם נישט אויף קיין מלוכה׳שע אָדער קאָמונאַלע שטעלעס און דאָס לעבען פון דער גאַנצער פאַמיליע הענגט אינגאַנצען אָפּ נאָר פונ׳ם פערדינסט פון פאָטער. דער איצטיגער נישט־יודישער אַרבייטער האָט דעריבער אַמאָל מעהר העזה ווי דער יודישער. דער יודישער אַרבייטער פיהלט אויף זיך די אַחריות פאַר׳ן יודישען אַרבייטער־כלל. אַרבייט איין יוד שלעכט, וועט מען באַלד זאָגען, אַז יודישע אַרבייטער טויגען נישט, יודישע אַרבייטער זענען פויל. דער יודישער אַרבייטער פיהלט אויף זיך דאָס אויג פון בעל־הבית, וואָס עקזאַמענירט איהם, פרובט איהם, איז איהם חושד און איז גרייט יעדע קלייניגקייט, וואָס ביים קריסט מערקט מען עס גאָר נישט, פערגרעסערען און מאַכען דערפון אַ גאַנצען וועזן און עס אַרויפוואַרפען אויפ׳ן יודישען אַרבייטער־כלל. דער יודישער אַרבייטער האַלט אויס עקזאַמען אין דער גרויסער פאַבריק און ער שטרענגט אָן אַלע זיינע פסיכישע און פיזישע כוחות נישט דורכפאַלען, און דעריבער אַרבייט ער מיט רוחות און מיט אונטערגעוואָרפענקייט. דאָס איז נאָר אַ בעזונדער צושטאַנד, וואָס קיין שום נישט־יודישער אַרבייטער ווייסט פון דעם נישט.

און אָט איז אַ רעדע פון אַ יודישען מיטעלען פאַבריקאַנט אין לאָדז: מיט יאָהרען צוריק איז געווען אַן׳אינטערעס צוצונעמען קריסטען אי נישט קיין יודען. אין די גאָר גרויסע פאַבריקען איז נאָך געבליבען די גרויסע טראַדיציע, אָבער אין די קלענערע פאַבריקען נעמט מען אַ סך גיכער יודישע אַרבייטער. דער קריסטליכער אַרבייטער איז פויל — ער וויל נישט אַרבייטען קיין איבערשעהן און וועט לויפען צום אינספּעקטאָר אויסזאָגען, אַז מען אַרבייט אין פאַבריק מעהר פון אַכט שעה; ער קוקט אַרויס, ס׳זאָלען זיך וואָס גיכער ענדיגען די 20 אַרבייט־וואָכען, וואָס גיבען איהם רעכט אויף מלוכה־שטיצע, ווי אַן׳אַרבייטסלאָזען, און איז צופרידען בלייבען אָן אַרבייט און חדשים־לאַנג נעמען שטיצע און נישט אַרבייטען. דער יוד איז פלייסיגער, איז גרייט אַרבייטען צוועלף שעה אין טאָג, אַבי מעהר פערדינען, אַבי אויסאַרבייטען מעהר; דער יוד געהט נישט אַזוי גערן נאָך דער אַרבייטסלאָזען־שטיצע און בעקומט זי אויך נישט אַזוי גרינג. ציילט ער נישט די אַרבייט־וואָכען און פאָדערט נישט, אַז מען זאָל איהם גלייך ביים אָנקומען רעגיסטרירען און צאָהלען פאַר איהם פערזיכערונג. מיט׳ן יודישען אַרבייטער קאָן מען גיכער דורכקומען איידער מיט׳ן נישט־יודישען, וואָס וועט דיך נאָך נאָכדעם מסרן, אַז מען האָט איהם נישט רעגיסטרירט. פאַר׳ן נישט יודישע אַרבייטער זענען אַלע פאַבריק־טויערען אָפען — איז ער גאָר אַ מיוחס; פאַר׳ן יודישען אַרבייטער זענען כמעט אַלע טויערן פערשלאָסען, האַלט ער זיך מיט די ציין דאָרטען, וואוהין ער האָט זיך אַריינגעכאַפּט. דעם נישט־יודישען אַרבייטער מוז מען צאָהלען מזומן געלט, ווען דער יודישער נעהמט אויך אַ וועקסעל. דער יודישער אַרבייטער איז פּראָדוקטיווער, מחמת ער וויל פערדינען וואָס מעהר, ער מוז אויסהאַלטען אַ גאַנצע פאַמיליע, ווען ביים נישט־יודישען אַרבייטען אָפּטער די פרוי און די קינדער. דער יוד וואָלט שוין איצט אויך געשיקט זיין פרוי אויף אַרבייט, איז אָבער שווער די לעצטע יאָהרען קריגען אַרבייט און די יודישע פרוי איז ווייניגער צוגעפּאַסט און ווייניגער געוואוינט צו אַרבייט. אָבער אויך אין דעם פּרט האָט זיך אַ סך געענדערט — די יודישע פרוי און דאָס יודישע מיידעל רייסען זיך צו אַרבייט, און בשעת ס׳איז אויפגעקומען די טריקאָטאַזש־אינדוסטריע האָבען די יודישע מיידלעך, אין די לעצטע יאָהר, גאָר אַ סך בעל־הבתישע, געבילדעטע קינדער, טאַקע פערכאַפּט דעם גרעסטען אָרט. אין לאָדז און אין די אַרומיגע שטעטלעך זענען איצט פערהאַן ביז 300 וואַרשטאַטען, וואו מען אַרבייט אויס סוועטערס — זענען מעהר פון 90 פּראָצענט אַרבייטער יודישע און אַ סך מעהר פרויען ווי מענער. דער יוד וויל היינט אַרבייטען, אי, ווייל ער, עס זאָל נאָר זיין ביי וואָס. אַפילו אויף שוואַרץ־אַרבייט געהען היינט יודען גאַנץ גערן און אַרבייטען מיט בלוט און מיט שווייס, אַבי פערדינען. מען איז געוואָרען אויס מיוחסים; פּשוטע חי־וקימס און מען איז גרייט צו אַרבייטען אי שבת, אי יום־טוב, אי ביינאַכט, אי בייטאָג, אַבי פערדינען. אַ יוד, אַז ער נעמט זיך, איז מיט היץ און מיט ברען און איהר וועט זעהען, אַז זיי וועלען זיך אַריינשטופּען אויך אין די גרויסע פאַבריקען. ס׳קומט אָן שווער, אָבער די וועלט דרעהט זיך. וואוהין פאָהרען איז נישטאָ, פאַסט מען זיך צו און מען מוז זיך צופּאַסען. אויס בני־מלכים, אויס באַנק־קוועטשערס, אויס שטעקעלען־מיוחסים, אויס גמרא־פריצים — ס׳איז אַ נייע וועלט אויפגעשטאַנען, און די יודען מוזען אויך זיין נייע, אַנדערע. קומען קיין לאָדז הונדערטער און טויזענטער יודישע בחורים און מיידלעך פון דער פּראָווינץ, פון דער גמרא דער בחור און פון דער מאַמעס פאַרטוך דאָס מיידעל — און נאָך דריי חדשים דערקענט מען זיי נישט, אַנדערע מענשען געוואָרען, מ׳האָט זיך אויסגעלערנט קלאַפּען אויף דער מאַשין און אַ נייע נשמה איז געבוירען געוואָרען. דאָס לעבען מייסטערעוועט און וועט שוין עפּעס אויסמייסטערעווען; דערווייל איז ביטער און פינסטער — אַלע ווילען אַרבייטען, און אַרבייט איז דאָ ווייניג. קומט אָן יעדער פּלאַץ פאַר אַ יודען מיט ווערים, אָבער ס׳רוקט זיך און פאַר מיינע אויגען האָט זיך דאָס יודישע לעבען שטאַרק געביטען, פערגרויסערט געוואָרען, פערוואָכעדיגער געוואָרען, פערגרעבטער געוואָרען, אָבער געזונטער און עפּעס לייטישער געוואָרען. און נאָך אַ סוד וועל איך אייך זאָגען — איך נעם נאָר יודישע אַרבייטער, ווייל איך טראַכט מיר: וואָס דאַרף איך, אַז די אַרבייטער זאָלען מיך אין צווייען פיינט האָבען, אי אַלס בעל־הבית, אי אַלס יודען; ס׳איז גענוג פאַר מיר, אַז זיי האָבען מיך פיינט אַלס עקספּלאָאַטאָר. איך פיהל מיך דעריבער עפּעס מיט אַ יודישען אַרבייטער זיכערער און רוהיגער.

ווי ס׳האָט זיך נאָכדעם אַרויסגעשטעלט, איז דער דאָזיגער פאַבריקאַנט געווען אין די יונגע יאָהרען אַ מיטגליד פון אַ יודישער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי און איז גענוג בעקאַנט מיט די וויכטיגע פּראָבלעמען און פראַגען פון יודישען עקאָנאָמישען לעבען בכלל און פון יודישען אַרבייטער־לעבען בפרט. ביים שמועס זענען אָבער געווען נאָך עטליכע יודישע פאַבריקאַנטען און אויך אַ פּאָר יודישע אַרבייטער און אַלע האָבען צוגעגעבען, אַז דער רעדנער האָט ריכטיג כאַראַקטעריזירט די לאַגע און גוט בעלויכטעט די פראַגע. פערשטעהט זיך, אַז מיר נעמען אויף זיך נישט די אחריות פאַר זיין מיינונג וועגען די נישט־יודישע אַרבייטער.

מיר האָבען געלאָזט צוויי לעבעדיגע מענשען אַרויסזאָגען זיך און מיר האָבען איבערגעגעבען כמעט וואָרט און וואָרט זייערע רייד, איז געדרונגען פון די דאָזיגע רייד? אַז דער איבערברוך אין דער פסיכאָלאָגיע פון יודישען אַרבייטער און דער דראַנג פון די יודישע מאַסען צו אַרבייט האָבען שוין גורם געווען אַ טיילווייזען איבערברוך אין דער בעציהונג פונ׳ם יודישען אונטערנעהמער צו יודישער אַרבייט, און אויב ס׳איז נאָך גאַנץ ווייט פון גלייכבערעכטיגונג פון יודישער אַרבייט אין דער יודישער גרויס־אינדוסטריע, זעהען מיר דאָך גענוג ווייט אַוועק פון דעם אַבסאָלוטען באָיקאָט פון יודישער אַרבייט, וואָס האָט געהערשט צוריק מיט עטליכע יאָהר.

ר. איזראעל.

אויף זינדיגע וועגן

סענסאַציאָנעל־עראָטישער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

(64

— איך בין אָבער נישט שולדיג דערין, האָט רחמה נאָך אַלץ נישט געזאָגט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, איך וועל אייך אַלץ אויסזאָגען, אויב איהר וועט מיר צוזאָגען, אַז מ׳וועט מיר גאָרנישט דערפאַר טון. איך האָב שווער געזינדיגט, אָבער איך וועל מיין זינד צורעכט מאַכען. איך וויל האָבען אַ שטיקעל מצוה אין לעבען.

— אָבער דערצעהלט שוין וועגען וואָס ס׳האַנדעלט זיך, האָט יאַקוב געשריגען און אָנגעכאַפּט רחמה׳ס האַנד, ער האָט איהר אַזאַ שטאַרקען דריק געטון, אַז זי האָט אויז אַ קוויטש געגעבען.

— שוין, שוין איך דערצעהל שוין.

רחמה האָט זיך ברייט צוזעצט אויפ׳ן שטוהל און אָנגעהויבען צו דערצעהלען:

— דאָס איז געווען מיט אַ סך יאָהרען צוריק, איך געדענק שוין אַליין נישט ווי לאַנג דאָס איז. איך בין דעמאָלט געווען נאָך אַ יונגע מויד, שטאַרק ווי אייזען און האָב פאַר קיינעם נישט קיין מורא געהאַט, צוערשט בין איך געווען אַ „נקבה“. נאָר איך האָב מיך נישט געקענט דערהאַלטען אין קיין שום „הייזעל“, ווייל איך האָב נישט געקענט ליידען ווען מ׳האָט מיט מיר רעגירט, ווען אימיצער האָט געוואָלט זיין איבער מיר אַ הער אָדער אַ מאַדאַם איך בין דעריבער אַנטלאָפען פון אַלע הייזלעך, וואו כ׳האָב אָנגעהויבען צו אַרבייטען און געווען אַ פרייער פויגעל. דאָ וואו איך בין געווען ביי טאָג, בין איך נישט געווען ביינאַכט און פערקעהרט.

— אָבער וואָס האָט אַלץ צו טון מיט מאַניען, מיט מיר, האָט יאַקוב געשריגען, ביי מיר האָט אויסגעפּעהלט געדולד.

— באַלד, באַלד, איילט אייך נישט אַזוי פאַניע־לעבען. איך בין נישט קיין געלערנטער מענש, איך מוז אָנהויבען פון סאַמע אָנהויב, כדי איהר זאָלט פערשטעהן, איך קען נישט כאַפּען.

— מיט איין וואָרט, האָט רחמה ווייטער [illegible] און זיך געווישט דעם שווייס פון איהר גראָבען פנים, איך בין געווען אַ פרייער פויגעל. מיר איז שטאַרק געפעלען געוואָרען דאָס ציגיינער־לעבען און נישט איינמאָל האָב איך מיך מיטגעכאַפּט מיט זייערע בוידען און צוזאַמען מיט זיי געוואַנדערט אַ געוויסע צייט. איך האָב געלעבט אַזוי ווי זיי און זיך געפיהרט אַזוי ווי זיי, געגנבעט אַזוי ווי זיי און זיך אַפילו אויסגעלערנט זייער לשון. ווען איך בין ביי זיי געווען אַ געוויסע צייט און מיר איז זייער לעבען מיאוס געוואָרען בין איך צוריקגעקומען אין שטאָט אַריין און פאַר די פּאָר גילדען וואָס איך האָב מיר געהאַט אָנגעזאַמעלט האָב איך פערטרונקען אין די שענקען און מליגה׳ס.

כ׳האָב אָבער געזעהן, אַז דאָס איז נישט קיין תכלית, אַז איך דאַרף מיר מאַכען עפּיס אַ געשעפט, כדי אויף דער עלטער, ווען די כוחות וועלען מיך פערלאָזען, צו קענען לעבען. דעמאָלט איז געקומען „קלמן טשאַפּ“, דו קענסט דאָך איהם מאַניעלע, און האָט מיר פאָרגעלעגט, אַז איך זאָל ביי די ציגיינער אָפּקויפען „סחורה“. יונגע מיידלעך קליינע קינדער, די מיידלעך האָט ער געדאַרפט פאַר פערשידענע הייזלעך און די קינדער האָט ער געדאַרפט אויף אַן׳אַנדער צוועק

— צו וואָס האָט ער געדאַרפט די קינדער?

האָט יאַקוב געפרעגט שטאַרק פעראינטערעסירט אין דער ערצעהלונג. ער האָט שוין אַפילו פערגעסען, אַז ס׳האַנדעלט זיך וועגען איהם און מאַניען.

— די קינדער האָט ער אַרויסגעשיקט אויפ׳ן „פּענט“ (בעטלען) אַלס קאַליקעס און יתומים, האָט זיי אויסגעלערנט רעדען יודיש, אָדער פּויליש וואו ס׳האָט איהם געלוינט צום געשעפט און ווען די קינדער זענען אונטערגעוואַקסען זענען זיי געווען „סחורה“ פאַר זיינע הייזלעך אָהן שום פּראָטעסטען און ווידערשטאַנד.

— און איהר האָט איהם דאָס געהאָלפען צו בעקומען מיידלעך און קינדער?

— יאָ איך האָב איהם די סחורה צוגעשטעלט, דאָס ווייל איך האָב געוואָלט רייך ווערען, ער האָט מיר דערפאַר גוט בעצאָהלט און צווייטענס האָב איך געהאַט אַזאַ פערדאַרבען בלוט, אַז איך האָב געהאַט פערגעניגען פון דעם, אַז כ׳האָב געזעהן, אַז די מיידלעך און די קינדער פייניגען זיך.

— אפשר, ווען איך וואָלט געהאַט אַן׳אייגען קינד, האָט רחמה אָנגעהויבען צו וויינען, וואָלט איך געוואוסט וואָס דאָס הייסט אַ קינד, אָבער אַזוי האָב איך געוואָלט נקמה נעהמען אין אַלץ און אַלעמען.

— נו און די מיידלעך האָבען אַזוי פרייוויליג ערלויבט מיט זיך צו טון, וואָס מ׳האָט געוואָלט האָט יאַקוב געפרעגט, דאָס ערשטע מאָל הערענדיג אַזעלכע, שרעקליכע זאַכען.

— זיי האָבען געהאַט אַ ברירה נישט צו ערלויבען. ס׳זענען געווען אַזעלכע, וואָס האָבען אַפילו מורא געהאַט דאָס פיסק צו עפענען, ווי די טרוסטען האָבען זיי ערפילט יעדען פערלאַנג פון דעם גרויזאַמען „קלמן טשאַפּ“, ס׳זענען אָבער געווען אַזעלכע, וואָס האָבען פּראָטעסטירט, געשריגען, געריסען זיך די האָהר, געביסען מיט די ציינער, אָבער פאַר די איז נאָך געווען ערגער, זיי האָבען זעהר שלעכט אָפּגעשניטען. איך רעד שוין נישט וועגען די קלעפּ, וואָס זיי האָבען בעקומען, האָט זיי „קלמן טשאַפּ“ נאָך אָנגעטון לעבעדיגע געברענטע צרות. ער האָט זיך אַריינגענומען 2 יונגען, דעם מיידעל פערשטאָפּט דאָס מויל, זי אַרויפגעלעגט אויף אַ בעט. איינער פון די יונגען האָט איהר געהאַלטען די הענד און דער אַנדערער די פיס און קלמן האָט מיט די געמיינסטע רייד זי דאָס ערשטע מאָל פערגוואַלדיגט, דעם מיידעל האָבען די אויגען אַרויסגעזעצט פון די ברעמען, זי האָט זיך געוואָרפען ווי אין קרעמפען און צום גרעסטען טייל צום סוף געחלש׳ט.

— אוי, ווי שרעקליך, ווי שרעקליך, האָט יאַקוב זיך אָנגעכאַפּט פאַר׳ן קאָפּ, איז דאָס אַלץ מעגליך?

מאַניע איז געשטאַנען פון דערווייטענס, געקריצט מיט די ציינער און געשמייכעלט, פערקרומענדיג דאָס מויל, איהר זענען די דאָזיגע ערצעהלונגען נישט געווען פרעמד, זי האָט זי גוט געקענט.

— ס׳איז מעגליך, ס׳איז מעגליך פאַניע־לעבען דאָס איז נאָך נישט געווען דאָס ערגסטע, אַז די נכפה האָט אָנגעכאַפּט „קלמן טשאַפּ“ האָט ער נאָך שרעקליכערע זאַכען אָפּגעטון.

— איך געדענק. אַז ער האָט אַמאָל געמאַכט אַ שטיקעל, אויף וועלכען אַפילו די יונגלעך זענען שוין בייז געוואָרען, ער האָט אַמאָל בעקומען אין הייזעל אַריין אַ מיידעל, וועלכע האָט זיך איהם אַקעגענגעשטעלט מיט אַלע מיטלען. זי האָט איהם אויסגעהאַקט די שויבען, צובראָכען דאָס מעבעל און אַלץ זיך געוואָלט אַרויסבעקומען פון איהם. „קלמן טשאַפּ“ איז דעמאָלט געפאַלען אויף אַן המצאה ער האָט דאָס מיידעל אַריינגעוואָרפען אין אַ קעמערל, וואָס געפינט זיך ביי איהם אויפ׳ן הויף. דאָס איז אַ קליינטשיק לעכעל, אין וועלכע ס׳קענען אַריין אפשר 5 מענשען. דאָ האָט ער גענומען זיין גרויסען בייזען הונד „בולדאָג“ וועלכער האָט שוין נישט איין מענש אַוועקגעשיקט אויף יענע וועלט, איהם צוגעבונדען צו אַ קייט בעבען דער טיר און די קייט געמאַכט אַזוי לאַנג, אַז זי זאָל דערגרייכען ביז צו דעם מיידעל, וועלכע האָט אויס מורא פאַר דעם הונד זיך צוגעשטעלט צו דער וואַנד. דער הונד איז אָנגערייצט געוואָרען דורך קלמענען און האָט זיך געריסען צו דעם מיידעל, אָבער צוליב דער קייט האָט ער נאָך געקענט דערגעהן ביז אַן׳ערך צוויי צאָל צו דעם מיידעל, דאָס אומגליקליכע מיידעל איז שיער נישט משוגע געוואָרען פאַר שרעק, זי האָט זיך [illegible] און צוגעטוליעט צו דער וואַנד אַז דער הונד, וועלכער האָט זיך צו איהר געריסען און האָט שוין בעריהרט איהרע קליידער זאָל נישט קענען צו קומען צו איהר זי האָט געשריגען, געריסען פון זיך די קליידער און צום סוף נישט אויסגעהאַלטען און געחלש׳ט, אין דעם צושטאַנד האָט „קלמן טשאַפּ“ אַרויסגענומען זי פון דער קאַמער, אַריינגעטראָגען צו זיך אין צימער און פער׳חלש׳טערהייט ווען דאָס מיידעל איז געווען אָהן בעוואוסטזיין האָט ער זי מיט אַ ווילדער הנאָה פערגוואַלדיגט.

— און דעמאָלט האָט רחמה זיך־צולאַכט, ווען די מיידלעך זענען שוין אַדורכגעגאַנגען דורך קלמנ׳ס בעט, האָבען זיי שוין מעהר גאָרנישט געהאַט וואָס צו פערלירען, זיי איז שוין געווען אַלץ איינס, פערקעהרט זיי האָבען נאָר געקוקט צו געפעלען קלמענען כדי נישט אַריינצופאַלען אין אומ׳חן צו איהם און אויסגעפיהרט זיין יעדען פערלאַנג.

— ווי מוראדיג, ווי שרעקליך, ווי גרויזאַם, האָט יאַקוב אַלץ געברומט.

(המשך קומט).

דער „פוילישער שטערן" (9

סענסאציאנעלער ראמאן פון דעם וועלט-קריג

די אלטע וועכטערין האט זיך אויסגעווישט די אויגען:

– ער איז געלעגען אויפ'ן רוקען, אין כאלאט, און דאס פנים זיינס איז געווען איינגאנצען שווארץ פון רויך און פערטריקענט בלוט.

מערנהאלץ האט איבערגעשלאגען די ניינמאס-רייד פון דער אלטער.

– איהר ווילט זעהן דעם טויטען קערפער, ה' קאמענדאנט?

דער קאמענדאנט האט א שאקעל געטון מיטן קאפ, און זיי ביידע זענען אריין אין שלאף-צימער.

די אלטע איז אוועק צוריק אין קיך אריין.

– האט מען געפינען אפדרוקען פון פינגער?

– ניין, – האט געענטפערט דער געהיים-אגענט – בארנעי איז גאר קיין נאר נישט...

הארי האט זיך איבערגעבויגען איבער'ן טויטען קערפער און א ברום געטון:

– דער שאס איז געווענדעט געווארען גלייך אין פנים... דער רעוואלווער איז פון א גרויסען קאליבער.

– פארוואס מיינט איהר אזוי? – האט מערנהאלק פעראינטערעסירט א פרעג געטון.

– איך האב אפט געהאט די געלעגענהייט צו זעהן מענשען, וואס זענען דערשאסען געווארען אויף א נאהענטע שטח, און ס'איז מיר נאך קיינמאל נישט אויסגעקומען צו זעהן אזא מורא'דיגע וואונד... בלויז איין מאל איז מיר אויסגעקומען צו זעהן עפעס עהנליכעס אויף אונזערען א סערזשאנט, וואס איז דער'הרגעט געווארען בעת אנ'אויסשפּרונג דורך א דייטשען אפיציר... די וואונד איז געווען פונקט אזא, אבער...

ער האט אויפגעהויבען דעם קאפ און א פרעג געטון ביים געהיים-אגענט:

כ'וואלט געוואלט א בליק טון אויפ'ן רעוואלווער... איהר האט איהם ביי זיך?

– מיר האבען ביי בארנעי'ען נישט געפונען קיין רעוואלווער, – האט מערנהאלק געענטפערט – ער זאגט, אז ער האט בכלל נישט געהאט קיין רעוואלווער, נאר איך מיין, אז ער האט איהם בעוויזען ערגיץ אוועקצווארפען... ווילט איהר א קוק טון אויף דער פריילין קוויטמאנס צימער?

– האט ער צוגעגעבען, ווענדענדיג זיך צום קאמענדאנט.

– זי איז דא?

– איך האב זי אוועקגעשיקט פונדאנען... דאס ארימע מיידעל איז אזוי צערודערט, אז ס'איז בכלל שווער ארויסצוקריגען ביי איהר א ווארט. שכנים האבען זי צוגענומען צו זיך... דער דאקטאר האט איהר געגעבען א בערוהיגונגס-מיטעל, און ער איז איצט אויך ביי איהר.

– וואס האט זי אייך בעוויזען צו זאגען?

– קיין וויכטיגע זאכען האט זי נישט מיטגעטיילט... זי איז צוריקגעקומען מיט איהר פאטער אהיים א פערטעל איינס א זייגער... זיי האבען נאך עפעס צוגעגעסען אין עס-צימער, און א זייגער איינס האבען זיי זיך געלעגט שלאפען. פריילין קוויטמאן האט געזעהן, ווי איהר פאטער איז אוועק אין זיין שלאף-צימער, און ווי נאר ער האט צוגעמאכט הינטער זיך די טיר... אינמיטען נאכט האט זי זיך איבערגעוועקט פון א קלאפ... דער שאס, מסתמא. זי האט געמיינט, אז דאס איז וויי דער אנ'אנפאל פון צעפעליגען... דערנאך האט איהר עפעס א האנד פערשטיקט דאס מויל... מען האט זי אין דער פינסטער געבונדען, און אריינגעשטופט א שמאטע אין מויל...

– זי האט נישט געזעהן, ווער עס איז איהר בעפאלען?

– זי האט גארנישט געזעהן, – האט דער געהיים-אגענט געענטפערט – זי האט אפילו נישט געזעהן, צי ס'איז געווען א מאנסביל, צי א פרוי... אין צימער איז געווען שטאק-פינסטער, און איינמאל עס האט איהר דער רויבער בעטויבט און צוגעבונדען די אויגען. זי האט געהערט, ווי ער איז בעגאנגען איבער'ן צימער און איז דערנאך אוועק... וואס שפעטער איז פארגעקומען, ביז די וועכטערין האט איהר בעפרייט פון די שטריק – דאס ווייסט זי נישט.

– ווען א זייגער איז געמאכט געווארען דער אנפאל?

– פריילין קוויטמאן ווייסט עס נישט... זי האט נישט בעוויזען א קוק צו טון אויפ'ן זייגער.

– אבער מעהר-ווייניגער, ווען עס איז געשעהן, קען זי אויך נישט זאגען?

– זי רעכענט, אז ס'איז געשעהן נישט פריהער, ווי א דריי שעה, ווי די וועכטערין איז געקומען.

– האלב זיבען.

– ווען איז געפונען געווארען קוויטמאנס קערפער – וויפיל שעה נאכ'ן טויט?.. וואס זאגט דער דאקטאר?

– ער מיינט, אז דער טויטער קערפער איז געלעגען אויף די טרעפ דריי שעה אנ'ערך. איהר ווייסט דאך אבער, אז דאקטוירים קאנען נישט אין אזעלכע פאלען גענוי פעסטשטעלען די צייט.

– הייסט עס, האט זיך דער קאמענדאנט געלאסען אפגערופען – הייסט עס, מען דארף רעכענען, אז דער מארד איז בעגאנגען געווארען צווישען דריי און האלב פיער אינדערפריה?

– יא, איך מיין אויך אזוי! – האט מערנהאלץ מסכים געווען – ווילט איהר ארויף אויבען?

ער האט אריינגעפיהרט דעם קאמענדאנט מיט הארי'ן אין מערי קוויטמאנ'ס צימער.

דאס איז געווען א בעשיידען צימערל מיט וויים-לאקירט מעבעל, בעהאנגען מיט קרעטאנענע פארהענגליך.

אויף די ווענד זענען געהאנגען בילדלעך און פאטאגראפיעס.

דאס צימער איז געווען אין ארדנונג צוגערוימט.

הארי האט עס בעמערקט און א פרעג געטון, צי האט עס פאליציי צוגערויבט דעם צימער.

– וואס רעדט איהר?.. וואס רעדט איהר!

– האט זיך מערנהאלץ בעליידיגט – דא איז גארנישט געריהרט געווארען. קיין האהר נישט. די הענדשקעס און דאס האנט-בייטעל דער פריילינס ליגען אויפ'ן שפיגעל – דארט, וואו זי האט זיי אוועקגעלייגט נעכטען אין אוונד. איך האב איהר אפילו נישט דערלויבט צו נעהמען א קלייד מיט זיך. אין איהר פריהמארגען-כאלאט איז זי אוועק צו איהרער א שכנט'ע.

– הייסט עס, אז דער רויבער האט דא גארנישט געריהרט?

– גארנישט! אפילו דאס געלד איבערגעלאזט אין טייסטער.

– צו-וואס זשע איז ער אהערגעקומען? – האט הארי א פרעג געטון.

(פארטזעצונג קומט).

Dr. med. Józef Szmerłowski
אקושער-גינעקאלאג
Piotrkowska 17, telef. 107-13
נעהמט אן פון 5–3 און פון 7–8 אין אווענד.

Dr. Różaner
ספעציאליסט פון הויט און ווענערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט
נארוטאוויטשא 9, טעלעפאן 128-98
נעמט אן פון 8–10; 5–8 אווענד

– א –
גרויס צימער מיט א קוך
אדער 2 קליינע צימערן מיט א קוך
מיט בעזונדערן איינגאנג, אלס סובלאקאטאר אדער פונ'ם ווירט אין צענטרום שטאט אויף חודש-געלד
ווערט פון זאפארט געזוכט.
אפערטען אין אדמיניסטר. פון „נייעם פאלקסבלאט" פאר „I. D."

Dr. med. H Karaś
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
זגערזשער 16
נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 7 אוועגד.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און דענטיסטישער קאבינעט.
זושעווסקער 11, טעלעפאן 3763
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוועגד.

ד"ר אימיר נאז, האלז, אויערען ק'	$1^1/_2$- $12^1/_2$
ד"ר קפרשנער קינדער-קראנקהייט.	9-11 3-$4^1/_2$
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד"ר ביבערגאל הויט און ווענער.קר.	$11^1/_2$—$12^1/_2$
ד"ר שטירנפעלד נערווען און כעמישע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט אויגען-קראנקהייט.	$12^1/_2$—$1^1/_2$
ד"ר זאלצמאסער כירורגישע קראנקהייטען	2—5
ד"ר שמערלאווסקי פרויען-און געבורט-הילף	$12^1/_2$—$1^1/_2$

כירורגישע אפעראציעס, שפריצען, פאקן-אימפונגען, טעסטען, קינסטליכע פערה-ציין און-בעשטרואל אינפילטראציעס, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראט, אויף פערלאנג היימזוכען און שטאט. און לאבאראטאריום וועגען אנאליזען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגעט און פליגן
אימפונגען געגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי-סטאראפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1, 3—6
קינסטליכע ציין, קראנען, מאסטען א.א.וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

קופאן
אויף א יורידישער עצה
גילטיג דאנערשטאג, דעם 16-טען אפריל

א בעקאנטער יוריסט
ערטיילט יורידישע עצות
פון 3 ביז 4 א זייגער נאכמיטאג אין רעדאקציע פון אונזער צייטונג, פיעטריקאווער 21.
אינטערעסאנטען דארפען מיטברענגען דעם קופאן פון „נייעם פאלקסבלאט"
– פון דעם זעלבען טאג. –

טעלעגראמען

גאר בקרוב וועט צונויפגערופען ווערען א סיים-סעסיע

וו א ר ש א, 15 (טעלעפאניש) דער מלוכה-פרעזידענט האט היינט אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן פרעמיער סלאוועק און באהן-מיניסטער קיהן.

די טעג זאל צונויפגערופען ווערען א ספּעציעלע סיים-סעסיע, אויף וועלכער ס'וועלען בעטראכט ווערען א רייה פראגען, די קאנסטיטוציע-ענדערונגען וועלען נאך נישט בעטראכט ווערען.

אין צוזאמענהאנג מיט דער סיים-סעסיע וועט דער מארשאלעק שוויטאלסקי אויפגענומען ווערען דורכ'ן מארשאל פילסודסקי און מלוכה-פרעזידענט.

זדזיסלאוו דעמביצקי בעקומען די ליטעראַרישע פרעמיע פון וואַרשא

וו א ר ש א, 15 טעלעפאניש) די ליטעראטור-פרעמיע פון ווארשא איז אנערקענט געווארען פאר דעם בעקאנטען ליטעראט און פובליציסט, פרעזעס פון זשורנאליסטען-סינדיקאט, זדזשיסלאוו דעמביצקי.

פלוצלונג געשטאָרבען א געזעלשאַפטליכער טוער

וו א ר שא, 15 (טעלעפאניש) פאהרענדיג אין אנ'אויטא איז פלוצלונג געשטארבען דער געזעלשאפטליכער טוער, פרעזעס פון דער יודישער פאלקס-באנק אין פראגע, גאלדבערג.

ראדיא-פראגראם

דאנערשטאג דעם 16 אפריל

11.58 צייט-סיגנאל, קינא- און טעאטער-רעפערטואר. 12.05 גראמאפאן-מוזיק. –.2 פארטראג „די וועלט פון גרויסע און קליינע" (טר. פון ווארשא) 2.40 פארטראג פאר מאטאריסטען. 3.35 קאמוניקאט פון דער ליגע פאר לופט און געגען גאז אנגריפען פערטיידיגונג (טר. פון ווארשא). 3.50 פארטראג פון ווילנא. 4.10 קאמוניקאט פאר שיפער און פישער (טר. פון ווארשא). 4.15 גראמאפאן-מוזיק פון ווארשא. 5.15 פארטראג פון קאטאוויץ. 5.45 סאליסטען-קאנצערט (טר. פון ווארשא). 6.45 פערשידענעס. 7.10 קאמוניקאט פון דער לאדזשער האנדעלס-קאמער, פראגראם אויף מארגען. 7.25 גראמאפאן-מוזיק. 7.40 ראדיא פרעסע-זשורנאל פון ווארשא. –.8 פעליעטאן. 8.20 רומענישע מוזיק. 9.30 אודיציע פון ווארשא „סאלאמע" פון אסקאר ווייל. 10.15 סאליסטען-קאנצערט. 10.35 קאמוניקאטען, טאנץ-מוזיק.

22-טע מלוכה-לאטעריע

5-טע קלאס, 29-טער טאג.

Zł. 25.000 na nr. 180287.

Zł. 5.000 na nr.: 37160 122978

Zł. 2.000 na nr.: 34009 65306 69364 123462 148507 195768 200764 2011232 207765.

Zł. 1.000 na nr.: 19334 31239 39428 42496 43064 43759 93555 98802 109273 114817 118865 160294 190368. 197445.

Zł. 500 na nr.: 264 1367 3804 9192 10933 12140 20874 21524 22023 23485 25684 26858 30168 31720 31720 37401 46781 47235 48544 48940 48940 50736 56286 56325 59701 60422 60666 60845 62672 64968 67761 70208 72190 72261 74651 82978 91104 92706 99433 100454 103098 103477 103746 104322 106493 107105 112864 113238 120901 124552 124887 125099 125821 129667 130158 130830 136712 138627 139838 149019 151200 152098 155041 157145 157175 158196 159912 160227 161853 163381 163591 168068 170283 172628 172642 175160 186935 187614 190511 192410 193267 195172 196064 201404 201669 203534 208511.

Po 250 zł. wygrały numery następujące:

656 67 800 922 1268 354 457 541 669 2937 3045 233 372 642 756 809 97 4423 518 66 808 948 65 5068 98 112 35 68 6642 762 911 55 7280 322 426 38 57 531 77 87 688 8128 44 203 497 497 596 646 767 94 922 9085 103 294 814 965.

10618 94 799 11146 313 613 37 76 763 849 12119 234 48 96 403 623 82 891 13026 143 428 98 512 20 73 14040 212 453 517 841 911 15343 444 71 576 716 19 87 15029 178 289 539 672 700 72 830 911 19 17152 74 393 37 562 740 852 18072 176 267 319 31 63 639 77 704 60 92 939 19518 25 631.

20031 319 765 906 21028 178 85 214 666 887 22087 253 85 96 319 23003 28 81 254 315 520 36 883 917 61 24010 287 98 747 886 25174 472 699 845 961 26127 88 248 55 64 82 838 27020 326 425 556 73 674 860 28078 95 118 288 411 59 78 712 29007 817 75 909

30142 233 509 756 88 98 31098 136 60 281 673 788 917 32032 146 239 607 766 86 33183 423 553 817 932 34103 83 385 671 968 35094 558 687 88 36024 75 234 335 875 965 37064 92 120 26 99 293 521 656 99 803 961 38459 711 39060 117 317 404 10 34 36 39 878

40479 516 873 41134 207 799 42245 320 449 82 716 842 336 53 43175 262 69 317 20 563 922 44110 202 442 83 563 781 45017 529 55 721 97 828 46180 312 47 527 879 82 47195 222 469 616 848 48194 303 67 414 30 541 922 82 49234 310 450 53 532 59 604 43 753.

50159 719 922 51133 905 93 52139 271 91 518 95 514 763 869 906 53 53103 26 303 59 97 648 75 838 946 54143 306 28 687 744 843 74 86 96 551 55297 930 56359 493 505 9 701 842 949 57066 240 518 621 830 58492 523 784 59107 73 434 519 95 87 624.

60119 70 237 71 402 788 881 61002 29 253 728 847 83 901 62047 103 305 32 515 63173 582 635 774 86 935 89 64105 86 250 769 848 65239 79 987 66341 77 422 668 79 798 909 67230 597 847 934 81 69002 13 138 200 401 75 563 640 786.

70205 12 982 71113 364 442 54 810 935 72029 704 19 883 99 953 73366 798 855 945 87 740125 187 411 44 503 74 714 65 835 75115 96 247 540 709 63 938 84 76066 188 308 39 68 579 672 847 904 24 77211 420 511 94 883 78 412 46 63 593 898 79239 63 386 527 34 989.

80150 84 235 38 91 333 677 847 64 81148 377 92 525 617 99 768 82120 240 358 503 43 83322 404 617 44 86 714 818 84044 206 311 62 65 85025 54 67 956 85 86208 494 521 949 80 87 94 87058 85 237 41 433 556 63 795 99 977 88026 96 548 698 747 900 89290 323 28 449 94 714 68 90.

90067 113 15 464 624 798 91214 38 317 69 852 906 39 92188 328 34 406 20 625 72 701 880 93131 44 55 397 662 94121 29 257 437 681 87 745 816 950 95009 316 19 51 450 542 943 96095 350 64 626 867 97185 201 56 378 85 437 713 98088 92 100 45 432 560 732 99066 980.

100111 257 408 87 96 505 29 761 921 101125 44 68 96 336 502 95 604 12 798 824 102345 95 97 969 103101 66 499 565 742 95 971 104348 476 670 835 986 105181 325 412 573 706 803 106005 246 375 456 83 509 827 107215 86 685 700 108183 758 901 109023 175 261 449 701

110028 357 446 506 68 752 111094 127 79 320 506 11 728 934 112226 27 411 18 96 693 762 98 113056 86 290 409 114633 37 75 705 65 969 115104 27 72 369 478 584 947 116305 612 771 93 117047 67 377 87 609 29 721 83 848 66 118400 607 700 6 832 119162 203 32 316 67 74 419 542

120321 453 617 912 50 121018 129 863 122113 9 461 553 753 96 99 982 123088 93 226 65 309 59 457 877 124119 31 372 502 794 902 67 125104 217 79 588 898 126003 125 236 79 307 525 610 127044 313 24 400 518 711 128154 216 483 654 70 773 87 904 129089 413 774 89 813 977.

130041 408 97 644 835 985 131141 308 528 600 32 41 703 132170 240 61 421 853 70 77 133021 153 66 71 371 421 30 554 134334 414 520 96 601 770 820 72 974 135033 376 79 453 69 136476 592 709 26 137003 69 300 802 138216 313 555 724 78 862 139002 14 100 269 76 372 431 33 43 551 642 737 81.

140072 313 25 36 98 497 588 688 92 98 937 141283 359 62 531 713 913 80 142511 602 45 745 859 143437 714 144174 475 644 145139 800 930 66 74 146108 484 526 907 147016 136 85 443 729 94 808 148107 301 45 712 149186 228 36 718.

150056 423 611 743 52 964 151037 321 26 462 514 26 71 753 87 152147 381 91 575 89 747 814 96 908 153073 198 347 504 45 67 72 671 154445 641 739 155178 256 422 620 37 84 954 156213 404 72 663 763 918 157259 498 717 24 880 915 88 158008 22 113 45 94 578 642 52 719 52 884 159048 232 763 927 42.

160012 349 405 647 787 923 32 45 88 161134 341 497 594 823 983 162325 91 440 544 73 782 163029 587 164078 81 98 107 33 228 333 611 933 78 165446 603 166118 385 453 515 26 811 18 167108 79 440 519 724 942 168041 94 759 973 169407 641 98.

170037 297 385 618 705 46 896 954 171074 671 888 89 172217 331 35 478 815 779 835 173018 239 459 682 901 11 12 174565 637 841 67 175178 732 176073 109 58 239 46 56 400 83 539 177108 844 961 178009 324 682 808 965 78 98 179165 251 97 520 707 848 914 65 80.

180098 236 397 429 653 790 182019 327 95 836 183014 34 64 199 461 580 603 821 97 184309 619 729 806 65 185739 186009 296 401 907 187094 308 60 805 188194 356 74 80 401 712 918 189038 266 717 68 89 819

190099 126 459 691 771 191060 251 519 835 192283 368 432 515 724 817 24 999 193046 230 36 410 590 628 29 944 194025 312 23 98 478 511 677 799 937 195254 403 558 94 736 942 196013 197062 66 212 93 94 343 874 900 95 198379 402 935 199068 69 128 215 46 91 307 69 80 409 56 860 911

200036 102 94 263 498 966 201085 193 348 54 575 202023 274 305 472 852 917 203018 32 135 383 440 886 204405 632 205336 519 206038 189 316 70 477 86 617 207035 55 81 376 871 947 208001 42 130 41 356 581 642 66 954 209264 380 580.

קאָנקורס

די פֿערוואַלטונג פֿון דער יוד. קהלה אין לאָדז
זוכט אַנ׳ענטשפּרעכענדען
לאָקאַל אויף אַ תּלמוד-תּורה
אין דער געגענד פֿון באַלוטער מאַרק ביז ראַדאָגאָשטש.

שריפֿטליכע אָפּפֿערטען ווערען אָנגענומען אין דער קהלה-קאַנצעלאַריע, פּריהייטס-פּלאַץ נר. 6, ביז׳ן 23-טען ד. ח. אין די שעה׳ן פֿון 9 ביז 3 אַ זייגער נאָכמ.

לאָדז, ד. 15 אַפּריל 1931

2304

Dr. med.
Łagunowski
Piotrkowskiej 70
róg Traugutta).
Tel. 181-83
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promeniami Roentgena i lampą kwarcówą.
Przyjmuje od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej do 2^{30} pp., od 6 do 8^{30} w., w niedzielę i święta od 10 do 1-ej. Dla pań oddzielna poczekalnia.

קינאָ-טעאַטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

הײַנט און ווײַטערע טעג!
פּראַכטפֿולער דאָפּעלטער פּראָגראַם!
מאָנומענטאַלער פֿילם פֿון אינדישען לעבען, פֿול מיט עמאָציע א.ג.:
מאַהאַראַדזשאַ׳ס האַרץ
אין די הויפּטראָלען:
J. Kean, G. Dean i J. Kucharski
דראַמע אויפ׳ן גרונד פֿון דער ערצעהלונג פֿון ג. זאַפּאָלסקאַ א. נ.:
פּאַריצ״מ׳סטער טאָגעבוך
אין די הויפּטראָלען:
B. Samborski, N. Ney i Z. Sawan
געקליבענער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פֿון ה׳ סטעפֿאַנסקי
אָנהויב פֿון די סעאַנסען: אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב — 12 אַ זייגער בייטאָג. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פֿון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פֿאַר ווענערישע הויט-קראַנקה.
און מענער-שוועכע אַנאַליזען פֿון בלוט און אויספֿלוס אויף סיפֿיליס און טריפּער.
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פֿון אוראָלאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.
-- טעגליך פֿון 8 פֿריה ביז 9 אָוונט. --
פֿון 11 ביז 12 ביי טאָג און פֿון 2 ביז 3 נאָכמ.
נעמט-אָן אַ פֿרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פֿרויען
זונטאָג פֿון 9 פֿריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
– בעזונדער וואַרטע-צימער פֿאַר פֿרויען. –
וויזיט 3 זל.

יעדער איינציגער
מעבעל
האָט זיך אַיבערציינגט, אַז פֿאַר
דיוואַנעס, פֿעלצען, גייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען אז״וו
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
א. ווײַצמאַן שענקעוויטש 23
טעלעפֿאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פֿערשידען געניצט מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פֿערקויפֿען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפֿאָן 134-72
נעמט אָן פֿון 2-3 נאָכמ.
און פֿון 9-7½ אָוונד.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה
**אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בטח ושאנן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע**
איבער דעם זאָלסט נאָר קומען אין ביוראָ
פֿון ד. מאַנעלאַ
וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פֿון צווייטען הויף אויפ׳ן ערשטען הויף
פּיעטריקאַווער 17, לינקע אָפֿיצינע פּאַרטער, טעל. 124-95
וואו ס׳ווערט ווייטער ערלעדיגט פּינקטליך און געוויסענהאַפֿט געשריבען אַ לערליי ביטעס: ציווילנע, קאַרנע, האַנדלאָווע, אַפּעלאַציעס, אַדוואַלאַציעס, קלויזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אויסלאַנד ראַזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
בעמ.: קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט במשך פֿון 24 שעה
מיט אַכטונג ד. מאַנעלאַ,
פּיעטריקאַווער 17, 1-טער הויף

אַ קוואַליפֿיצירטע
גאַרסעטשאַרקע
ווערט געזוכט.
אָפּפֿערטען אונטער "BB" אין אַדמיניסטראַציע פֿון דער צייטונג.
2307

ס׳ווערט געזוכט
אַ מעדעל
צו נייען סוועטערס אויף אַ מאַשין, אויך אַ לערן-מעדעל ביי צוקערט וואָסקאָדניאַ 57.
2302

אַנ׳אָבערלאָק-נייהערין
אין אַנ׳אויספֿערטיגערין קענען זיך מעלדען
זגערזשער 14
ביי פֿינקעלשטיין.

זיכערע הילף און אַ רפֿואה
אהז אַ אָפּעראַציע, אָן בלוט, אהז אַ מעסער און אהן בלוט-פֿערגיפֿטונג פֿאַר קראַנקע אויף קילעס פֿאַר מענער ווייבער און קינדער. פֿערשידענע קאַליקעס אין גוף פֿאַר הויקערס און פֿיס

פֿערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס ווי אַ מענשען-קאָפּ, אָדער ווי אַ וואַסער-קאַן און עס פֿאַלט אַראָפּ אין דעם פֿוס און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פֿערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבליך. ספּעציעל געמאַכטע הייל-באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראָפֿעסאָרען מיט מיינע בעהאַנדלונג און דייטשען פּראָפֿעסאָר

דאָקטאָר בראַכורעטונג בעזונדערע זיכער דעם שמערצען און געפֿעהרליכסטען בראָך. אויך פֿאַר הויקערס פֿערבויגענע מיט הייל-גאַרסעטען און אָפּעראַטאָרען פֿאַר פֿערבויגענע פֿיס און פֿלאַך-פֿיס ספּעציעלע אײַנלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פֿיס און הענד, גומענע זאָקען פֿאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.
עמפּפֿאַנגען פֿון 9 ביז 1 בייטאָג און פֿון 3 ביז 7 אין אָוונד.
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאָס פּערזענליכע ערשיינען פֿון די קראַנקע איז אומבעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פֿאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפֿעסאָרען: פּראָפֿ. ד״ר באַראַנטש, פּראָפֿ. דר. י. מאַרישלער, פּראָפֿ. ד״ר בר. קיפֿלאַניצקי און אויך אַנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן טערויכערטע פֿון דער קראַנקען-קאַסע.
דאַנקזאָגונג.
דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאַנק דעם הערן ד״ר. י. ראַפּאָפּאָרט. ספּעצ. פֿאַר בריך, וועלכער וואוינט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 טעל 22-177 אַרויס פֿאַרט פֿאַר זיין געוויסענהאַפֿטען פֿערלעגען מיר אַ גומענעם הייל-באַנדאַזש לויט זיין מעטאָדע האָב געליטען אויף בראָך 20 יאָהר און אַ דאַנק איהם בין איך היינט געזונט און ווי, אז כ׳קען איהם יעדען אַנציבען הוס עמפּפֿעהלען.
Dr. BERGHOF Arzt.

H. LUBICZ
DR. MED.
ספּ. פֿאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק.
צעגעלניאַנאַ 7 (פֿריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפֿאַנגס-שעה׳ן 8-10, 12-2, און 5-8 זונטאָג און יו״ט 9-1. פֿאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פֿאַר סיפֿיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פֿון מענער-שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פֿון 8-11 און פֿון 5-9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פֿון 9-1 פֿאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פֿאַר פֿרויען.

DOKTÓR
H. WOŁKOWYSKI
4 צעגעלניאַנאַ 4
(פֿריהער ציגעל-גאַס 36) טעל. 216-90.
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען
נעמט אָן פֿון 9 - 2 נאָכמ. און פֿון 5 - 9 אָוונד
פֿאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-צימער.

Dr. Z. Rakowski
פֿאַר אויערען-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה
9 קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפֿאָן 127-81.
שפּרעכשטונדען פֿון 12-2 און פֿון 5-7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פֿון 10-11 און פֿון 2-3

Dr. med. J. Lubicz
כירורג-אָרטאָפּעד
Gdańska 28, tel. 183-17
קראַנקהייטען פֿון די ביינער, געלענקען, פֿערקרימונגען פֿון די פּלייצעס און גלידער
איינגענע פּראָצאַחניע פֿון זעלבסטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: ווקלאַדקעס אויף פּלאַטפֿוסען, קינסטליכע הענד און פֿיס, גאָרסעטען א. ז. וו.
נעמט אָן פֿון 2,30 ביז 4,30 נאָכמיטאָג.

לעטשניצע
פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
רענטגען-אינסטיטוט
און ערצליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד״ר גאָלדשטיין-פּאָלאַק אויגען-קראַנקה. פֿון 1-2
ד״ר ווײַנבערג אינערן, הערץ און לונגען פֿון 1-2 און פֿון 6-7
ד״ר יוסטמאַן נערווען-קראַנקה. פֿון 12-2
ד״ר סטופּעל רענטגען פֿון 12-2 און 4-6
ד״ר פּאַפּיערני פֿרויען- און געבורט-הילף פֿון 1-11½
ד״ר קאַנטאָר כירורגישע קראַנקה. פֿון 5-6
ד״ר ראַקאָווסקי נאָז, האַלז און אויערען-קר פֿון 10-11, 2-3 און פֿון 6-7
ד״ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען פֿון 11-12 און פֿון 4-5
ד״ר רוזשאַנער הויט- און געשלעכטס-קר. פֿון 1-2
נ. ראָזעס צאָהן-אַרצט פֿון 9-1
א. גראָדזענטשיק צאָהן-אַרצט פֿון 3-7
צאָהן-טעגרה-הײַלונג, בעליכטונגען, קאָראָנען, מאָסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפֿענט געוואָרען אַ רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פֿון הויט-קראַנקהייט פֿון קאָפּ (פֿאַרך) מיט רענטגען-שטראַלען, פֿאַר בעשטראַלונג און דורכלייכטונג, קוואַרץ-לאַמפּען, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע.
אַלע מעגליכע אַנאַליזען.
אימפֿונגען נעגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין).
די לעטשניצע איז אויך אָפֿען זונטאָג.
וויזיטען איז שטאַט.

Dr. med. H. KRAUSKOPF
אַקושעריע און פֿרויען-קראַנקהייטען
וואוינט יעצט
זגערזשער, 15 טעל. 113-47
נעהמט אָן פֿון 4 ביז 7 אָוונד.

---

18 יונג שטעפּער מייסטער
אַ ריכטעווער
צו גלאַטע אַרבייט זוכט אַ פּאָסטען. צו ערפֿאַהרען אַלטשטאַדט 8
ביי ק. שולץ. 2301

אַרביימסלאָזע יונגעלייט, פֿרייליינס
קענען זיך זאָפּאַרט מעלדען פֿון 10-2 און פֿון 3-7 אָוונד
ביטשריפֿט-ביוראָ
פּולנאָצנאַ 29.

אַ קוואַליפֿיצירטער
הויזען = וועסט -
מאַגאַזין-אַרבייטער
ווערט פֿון זאָפּאָרט געזוכט
זיך צו מעלדען
דרעוונאָווסקאַ 26 וו. 22
ביים פּערל-שניידער.

אַ לערן-יונגעל
צו עלעקטראָטעכנישע אַרבייט געגען באַלדיגער צאָהלונג קען זיך מעלדען
ביי פֿרענקעל
בזשעזשינער 52. 2314

נויטיג אַ קעמלערין
אויף אַ 22 מאַשין אויף דער פּראָווינץ ביי לאָדז. אָפּפֿערטען אין אַדמיני. אונטער „קעמלערין״

אַנ׳אָרט צו שלאָפֿען
אין אַ געשעפֿט, זוך איך. איך בעזיץ ערשטקלאַסיגע רעפֿערענצען. אָפּפֿערטעז אין אַדמינ. פֿאַר G. G.

אַ קוואַליפֿיצירטער
הויזען - וועסט -
נייהער בעשטעלט
ווערט פֿון זאָפּאָרט געזוכט
ביי בערגמאַן
קעלבאַך 12. 2313

Doktór KLINGER
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר ווענערישע, הויט- און האָר-קראַנקהייטען
ANDRZEJA 2, tel. 132-28
נעהמט אָן פֿון 9-11 פֿריה און פֿון 5-8 אָוונד און פֿון 1-2 נ״מ אין דער „לעטשניצע פּיעטריקאָווער 62״

DR. MED.
L. Pikielny
אוראָלאָג
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר ניערן, בלאָז און אורין-קראַנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אָן פֿון 4-7 אָוונד.

טוך- און קאָרט-לאַגער
Sz. MAROKO
לאָדז, נאַרוטאָמיעסקאַ 2,
פּרטער, 1-טער שטאָק, טעל. 159-48.
עמפּפֿעהלט צום פֿריהלינג- און זומער-סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פֿון די נייעסטע און בעסטע דאַמען- און הערען-שטאָפֿען.

קליניק ווענבעריז כירורגישע
„SANATO"
אַגראַדאַוואַ 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאַס
ערצטליכע אויפֿזיכט איבער דער מוטער און קינד
פֿריי זעץ פֿון געבורט
אין 2-טע קלאַס צוזאַמען מיט פֿערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויגען-אָפּטיילונג פֿון ד״ר מעד. י. קראַוש
עמפּפֿאַנגס-שעה׳ן פֿון 1 ביז 2 נאָכמיטאָג.
כירורגישע אָפּטיילונג פֿון ד״ר מעד. מ. קאַנטאָר
עמפּפֿאַנגס-שעה׳ן פֿון 1 ביז 2 נאָכמיטאָג.

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 5.50 אַ חודש; אין אויסלאַנד — 8 זל.
פֿאַר׳ן אינהאַלט און טערמינען פֿון די אַנאָנסען איז דער פֿערלאַג נישט פֿעראַנטוואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפֿען בייטאָג און ביינאַכט.

אַנאָנסען-פּרייז: פֿאַר׳ן טעקסט—18 גר. פֿרײַטאָג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ 4 „
נאָכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ 8 „
ברייט דער שפּאַלט 50 פּראָצ. טײַערער. אויסל. 100 פּראָצ. טײַערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Fastman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.